

Vlaams
Parlement

ingediend op **13-V** (2020-2021) – Nr. 1
28 oktober 2020 (2020-2021)

Beleids- en begrotingstoelichting

Onroerend Erfgoed
Begrotingsjaar 2021

BBT Beleidsveld Onroerend Erfgoed

Voorblad

I.	INHOUDSTAFEL	2
II.	INLEIDING DOOR DE MINISTER	3
III.	SAMENVATTING	4
IV.	TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	7
V.	BELEIDSVELD ONROEREND ERFGOED	7
1.	Inhoudelijk structuurelement 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'	7
1.1.	Operationele doelstelling: de zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking	8
1.2.	Operationele doelstelling: het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving	10
1.3.	Budgettair kader ISE 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'	11
2.	Inhoudelijk structuurelement 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'	17
2.1.	Operationele doelstelling: erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven	17
2.2.	Operationele doelstelling: het beschermde bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen	18
2.3.	Budgettair kader ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'	18
3.	Inhoudelijk structuurelement 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg'	24
3.1.	Operationele doelstelling: onroerenderfgoedzorg staat voor duurzame oplossingen	24
3.2.	Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement	28
3.3.	Budgettair kader ISE 'Kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg)'	29
VI.	APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD	37
VII.	BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'	42

II. INLEIDING DOOR DE MINISTER

Ondanks de Coronacrisis wordt er hard gewerkt aan de uitvoering van mijn beleidsnota Onroerend Erfgoed. Ik vermeld enkele markante evoluties:

- Er is een ontwerp van Visiedocument Lokaal Onroerend Erfgoedbeleid voorbereid, dat zich ook uitspreekt over de toekomstige relatie tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen, waaronder in het bijzonder erkende onroerenderfgoedgemeenten en erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED);
- De samenwerking met partnerverenigingen Herita en Parcum is structureel verder gezet. We onderzoeken samen met de partners van het Projectbureau - agentschap Binnenlands Bestuur, VVSG, KVS, VLINTER en Vlaamse Bouwmeester - hoe het vervolgtraject van het Projectbureau kan aansluiten bij de dienstverlening van Parcum. Op die manier komen we tot een afgestemde totaalaanpak van het religieus erfgoed in Vlaanderen.
- In samenwerking met het departement Omgeving worden een aantal onderzoeken gevoerd in functie van de uitbouw van een 'transversaal onroerenderfgoedbeleid';
- Inzake inventarisatie moet enerzijds het opgestarte onderzoek worden aangehaald naar de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de inventarissen, en anderzijds het openstellen van de inventaris voor lokale besturen via het project 'Erfgoedportaal';
- De onroerenderfgoedrichtplannen 'Mergelgroeves in Riemst' en 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren' zijn doorvertaald in actieplannen en de opstart van het onroerenderfgoedrichtplan 'Historische landgoederen' wordt voorbereid. In het kader van de operationalisering van de onroerenderfgoedrichtplannen vernoem ik in het bijzonder graag het proefproject BIOGOV (Biodiversity Governance);
- De doorlichting van het beschermingsbestand krijgt vorm: in samenspraak met de lokale besturen wordt een thematische evaluatiekalender voorbereid, die begin 2021 klaar moet zijn voor uitvoering. Tegen dan moeten er ook inzichten zijn in het vereiste juridische kader voor het vervolgtraject;
- Inzake digitalisering zijn grote stappen vooruit gezet, onder meer met de uitbouw van de lijst van Gebieden waar Geen Archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA) tot een volwaardige databank en de integratie van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) in de inventaris onroerend erfgoed;
- De trajecten inzake duurzaamheid beginnen vruchten af te werpen. Zo loopt er een fundamenteel onderzoek naar het 'Ontwikkelen van een energieprestatiecertificaat (EPC) voor beschermde woningen', uitbesteed in samenwerking tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en het Vlaams Energie Agentschap (VEA);
- Er wordt flink uitgekapt met de opgedane 'kenniswinst' inzake archeologisch onderzoek, met name in toepassing van de 'toevalsvondstenregeling' en via de projectsubsidies voor 'archeologisch syntheseonderzoek';
- De nodige regelgevingsinitiatieven zijn genomen om budgettaire ademruimte te creëren voor het afbouwen van de huidige, problematische wachtlijst, en om in de toekomst nieuwe wachtlijsten te vermijden, zonder het recht op financiële ondersteuning geweld aan te doen.

Het afbouwen van de wachtlijst is met recht en reden een kerndoelstelling van mijn beleid. Erfgoedpremies maken het leeuwendeel uit van de uitgaven binnen het beleidsveld onroerend erfgoed. De Vlaamse Regering had al beslist om hiervoor een extra

budget van 80 miljoen euro te voorzien. Met de aangepaste regelgeving moet het mogelijk worden ook echt werk te maken van een oplossing voor de talrijke premienemers die ondertussen al jaren op een premie wachten. De ambitie is om tegen 2024 de wachtlijst weg te werken.

- In het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht, een ambitieus plan dat Vlaanderen aan de top van Europa wil brengen, wordt daarenboven eenmalig 100 miljoen euro extra aan budget vrijgemaakt voor onroerendergoedzorg. We hopen dit budget te kunnen benutten om erfgoedprojecten met een belangrijke maatschappelijke meerwaarde een extra zetje te geven. De vernieuwde financieringsregelgeving zal het alvast mogelijk maken om gericht te investeren in dergelijke initiatieven. Met de middelen uit het Relanceplan kan ik de wachtlijst gevoelig afbouwen.

III. SAMENVATTING

Het beleidsveld onroerend erfgoed werkt rond drie inhoudelijke structuurelementen: 'Partnerschappen rond onroerendergoedzorg', 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed' en 'kwaliteit van de onroerendergoedzorg'.

Het ISE 'partnerschappen rond onroerendergoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling iedereen het onroerend erfgoed te laten koesteren als een evident en integraal deel van onze leefomgeving, spreekt een stuk voor zichzelf: de partners staan centraal. Het VAK onder het ISE 'partnerschappen rond onroerendergoedzorg' vertegenwoordigt 6,8% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed.

Het 'koesteren van onroerend erfgoed als een evident en integraal deel van onze leefomgeving' krijgt vorm doorheen twee operationele doelstellingen met bijhorende initiatieven.

Een eerste operationele doelstelling maakt onroerendergoedzorg voorwerp van actieve samenwerking. Verschillende initiatieven moeten daartoe bijdragen:

- het betrekken van belanghebbenden, met als centraal initiatief een samenwerking met Toerisme Vlaanderen, dat onder de noemer 'Reizen naar Morgen' een sterke bottom-up-werking nastreeft, waarin luisteren naar het publiek (bewoners, ondernemers, bezoekers) centraal staat. Dat 'luisteren' zal de rode draad vormen doorheen een samenwerkingsverband, waarin theorie en praktijk worden gecombineerd. Het traject zal worden gevoed door een onderzoek naar de sociaal-culturele betekenis die Vlamingen hechten aan erfgoed, en omvat een denkoefening over manieren waarop we ons erfgoed goed in de etalage kunnen zetten;
- het aanmoedigen van gemeenten om een lokaal onroerendergoedbeleid te voeren, waarbij in dit stadium nog de visievorming primeert. Er is een ontwerp van Visiedocument Lokaal Onroerend Erfgoedbeleid voorbereid, dat zich ook uitspreekt over de toekomstige relatie tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen, waaronder in het bijzonder erkende onroerendergoedgemeenten en erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten (IOED). Het Visiedocument moet politiek worden gevalideerd en kan nadien worden doorvertaald;
- het voeren van een afgestemd depotbeleid voor erfgoed en goed beheer van topstukken. Hierover lopen visievormingstrajecten in samenwerking met het departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM);
- de verdere structurele samenwerking met partnerverenigingen als Herita en Parcum.

Een tweede operationele doelstelling gaat over de bijdrage van onroerend erfgoed aan een kwaliteitsvolle leefomgeving. In dat kader past het voeren van een transversaal

onroerenderfgoedbeleid, met verschillende initiatieven in samenwerking met het departement Omgeving, waaronder het voeren van een onderzoek naar een methodologie voor landschapskarakterisatie, visievorming op hernieuwbare energie in het landschap, onder meer met een externe studie over 'Landschappelijke inpasbaarheid, impact en potentieel van zonne- en windenergie in het Vlaamse landschap' en het opvolgen en uitvoeren van een actieplan 'transversale landschapszorg'.

Het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed', met als achterliggende strategische doelstelling de volgende generaties te laten beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed, omvat alle taken, doelstellingen en budgetten die verband houden met het beleidsveld Onroerend Erfgoed en die niet eenduidig toe te wijzen zijn aan de twee andere ISE's. Het VAK onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium van onroerend erfgoed' vertegenwoordigt 2,1% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Hoewel dit ISE in budget het minst zwaar doorweegt, vallen hieronder vaak vele nieuwe initiatieven en beleidsdoelstellingen.

Het 'de volgende generaties laten beschikken over een onderbouwde staalkaart van onroerend erfgoed' krijgt vorm doorheen twee operationele doelstellingen en bijhorende initiatieven.

Een eerste operationele doelstelling legt focus op het zodanig verankeren van erfgoedwaarden dat ze ook in de toekomst relevant blijven. Initiatieven omvatten:

- een extern onderzoek naar de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de inventarissen, dat in 2021 zal worden opgeleverd;
- het openstellen van de inventaris voor lokale besturen onder de noemer van het project 'Erfgoedportaal';
- de doorvertaling in actieplannen van de twee onroerenderfgoedrichtplannen, die golden als proefprojecten: 'Mergelgroeves in Riemst' en 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren'. Op basis van de ervaringen met de eerste richtplannen is de methodologie op punt gesteld, zodat vanaf 2021 met vernieuwde kracht kan worden ingezet op nieuwe voordrachten. De opstart van het onroerenderfgoedrichtplan 'Historische landgoederen' staat alvast op de agenda;
- Het verder ontwikkelen van onroerenderfgoedrichtplannen, de realisatie van deze visies via actieprogramma's en het voorzien van gepaste financiering vormt een bijzondere uitdaging doorheen deze regeerperiode. In dat kader biedt het agentschap financiële ondersteuning aan het proefproject BIOGOV (Biodiversity Governance).

De operationele doelstelling 'het beschermde bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen' omvat het herzien van het bestaande beschermde erfgoedbestand, in samenspraak met de betrokken lokale besturen en het duidelijk en rechtszeker maken van beschermingsbesluiten, met kansen voor toekomstige ontwikkelingen. In dat kader wordt in samenspraak met de lokale besturen een thematische evaluatiekalender voorbereid, die begin 2021 klaar moet zijn. Ondertussen loopt de juridische omgevingsanalyse, die tegen eind 2021 inzicht zal bieden in het vereiste juridische kader voor het vervolgtraject.

Het ISE Inhoudelijk structurelement 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling 'de zorg voor het onroerend erfgoed zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam maken', stelt het kwalitatief beheer van het onroerend erfgoed centraal. Onder dit ISE bundelen we premies, erfgoedleningen en investeringssubsidies; met deze instrumenten zorgen we samen met de begunstigden voor de restauratie en het onderhoud van het onroerend erfgoed. Het VAK onder het ISE 'kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg)' vertegenwoordigt 91,1% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. In budget is dit veruit het belangrijkste ISE. Tegenover BA 2020 blijft het VAK zo goed als status quo.

‘De zorg voor het onroerend erfgoed zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam maken’ krijgt vorm doorheen twee operationele doelstellingen met bijhorende initiatieven.

De operationele doelstelling ‘onroerenderfgoedzorg staat voor duurzame oplossingen’ legt focus op:

- Klantgerichtheid, waarbij de verdere digitalisering de komende jaren een belangrijke centrale ambitie blijft. Afgezien van het hogervermelde Erfgoedportaal moet de uitbouw worden vermeld van de lijst van Gebieden waar Geen Archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA) tot een volwaardige databank en de integratie van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) in de inventaris onroerend erfgoed. Daarnaast moet in dit kader de jaarlijkse evaluatie van het archeologiehoofdstuk van het Onroerenderfgoeddecreet worden aangehaald;
- Handhaving, met de uitvoering van het in samenwerking tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving van het departement Omgeving opgestelde actieplan. In 2021 staat daarbij het verkennen van de mogelijkheden tot ‘lokaal toezicht’ centraal;
- Het uitbouwen van een netwerk van complementaire onderzoeksinstanties en expertisecentra, als zichtbaar platform om innovatieve oplossingen voor erfgoedzorg en -ontwikkeling te bundelen. In functie hiervan werkt het agentschap aan een onderzoeksprogramma en het in kaart brengen van relevante erfgoedgerelateerde competenties, zodat tegen eind november 2021 het onderzoekslandschap kan zijn uitgetekend;
- Verschillende initiatieven in het kader van duurzaamheid: een onderzoek naar het ‘Ontwikkelen van een energieprestatiecertificaat (EPC) voor beschermde woningen’, uitbesteed in samenwerking tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en het Vlaams Energie Agentschap (VEA), het verder doorlopen van het project ‘energieconsulenten onroerend erfgoed’ en het lidmaatschap van het Climate Heritage Network;
- Het uitpakken met de opgedane ‘kenniswinst’ inzake archeologisch onderzoek, met name in toepassing van de ‘toevalsvondstenregeling’ en via de projectsubsidies voor ‘archeologisch syntheseonderzoek’;
- Het actueel houden van de monitor Onroerend Erfgoed (<https://monitor.onroerenderfgoed.be/>).

Onder de operationele doelstelling ‘Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement’ vallen twee regelgevingsinitiatieven te vermelden, met de bedoeling budgettaire ademruimte te creëren voor het afbouwen tegen 2024 van de huidige, problematische wachtlijst, en om in de toekomst nieuwe wachtlijsten te vermijden, zonder het recht op financiële ondersteuning geweld aan te doen:

- Een besluit van de Vlaamse Regering, dat het mogelijk moet maken om de toepassing van het systeem van de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure en het afsluiten van nieuwe meerjarenpremieovereenkomsten voor onbepaalde tijd te schorsen;
- Een tweedeaanpassingsbesluit, dat een meer fundamentele hervorming van het premiesysteem regelt, enerzijds door het introduceren van een systeem van oproepen geïntroduceerd in de aanvraagprocedures voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure en het afsluiten van meerjarenpremieovereenkomsten, anderzijds door het verruimen van de reikwijdte van de erfgoedpremies volgens de standaardprocedure door dossiers met een subsidieerbare kost tot 250.000 euro in aanmerking te nemen.

De aanpassingen aan de financieringsregelgeving moeten tegen het einde van 2020 succesvol zijn afgerond, zodat werk kan worden gemaakt van de implementatie. Parallel worden ook de nodige budgetten geprogrammeerd om de komende jaren de afbouw van de wachtlijst te realiseren, in overleg met de betrokken premienemers. In 2021 kunnen dan ook de eerste oproepen volgen. Eind 2020 wordt ook een onderzoekstraject opgestart, in het kader waarvan een aantal nieuwe formules (open oproepen, enveloppes voor gemeenten, erfgoedloterij, crowdfunding) ten gronde worden geanalyseerd en uitgetest.

Daarnaast is het de bedoeling naar het einde van de regeerperiode toe een objectief zicht te bieden op een gevarieerd financieringsmodel er uit kan zien.

TOTAAL – ONROEREND ERFGOED, excl. apparaatsuitgaven en programma B

	(duizend euro)				
	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2020	359	2.771	0	113.355	110.758
Bijstelling BO 2021	533	- 2.515	0	259	- 1.982
BO 2021	892	256	0	113.614	108.776

Begrotingstechnisch kent de VAK-component geen noemenswaardig verschil tegenover BA 2020. Voor het VEK is er een vermindering met ongeveer 2 miljoen euro ten opzichte van BA 2020.

Dit betekent niet dat er binnen de kredieten geen verschuivingen zijn. Zo zal ik aan zes nieuwe verenigingen, waaronder vijf nieuw erkende IOED's, een werkingssubsidie toekennen. Daarnaast zal er binnen de premiekredieten een substantiële verschuiving zijn ten gunste van de gewijzigde erfgoedpremie volgens de standaardprocedure. De standaardprocedure speelt ook in op het principe dat we door regelmatig onderhoud duurdere restauraties vermijden. Met de middelen uit het Relanceplan kan ik tegelijk de wachtlijst voor restauratiepremie en de erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure gevoelig afbouwen in 2021.

Even belangrijk is dat we voor onroerend erfgoed werk maken van een financiering op langere termijn, die meer aanbod gestuurd is en tegelijk kan inspelen op belangrijke thema's en tendensen.

IV. TRANSVERSALE, HORIZONTALE EN OVERKOEPELENDE STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

V. BELEIDSVELD ONROEREND ERFGOED

1. Inhoudelijk structuurelement 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'

Onder het ISE 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg' staat het *partnerschap centraal*.

Het ISE 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling iedereen het onroerend erfgoed te laten koesteren als een evident en integraal deel van onze leefomgeving, spreekt een stuk voor zichzelf: de partners staan centraal.

Samen met haar partners zorgt het agentschap dat onroerend erfgoed een zaak is van en voor iedereen. Hier zijn steden en gemeenten de partner bij uitstek om het onroerenderfgoedbeleid uit te dragen en te vertalen naar burgers. Het agentschap onderhoudt nauwe relaties met andere beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening, natuur, landbouw, toerisme, onderwijs, cultuur enz. Daarnaast betoelaagt het agentschap de werking van een aantal erfgoedpartners. Deze verenigingen zetten elke dag het erfgoed op de kaart.

- 1.1. Operationele doelstelling: de zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking

Initiatief 1: We geven het toekomstige onroerenderfgoedbeleid vorm in samenspraak met de belanghebbenden

We maken het onroerenderfgoedbeleid interactief. We betrekken belanghebbenden bij de visievorming. We willen iedereen bereiken die met erfgoed in contact komt of er ideeën over heeft. We toetsen wat een maatschappelijk gedragen onroerenderfgoedbeleid kan inhouden en hoe belangengroepen tegenover bepaalde keuzes staan.

In functie van het uitstippelen van het 'belanghebbendentraject' is het agentschap Onroerend Erfgoed in 2020 besprekingen opgestart met Toerisme Vlaanderen, dat ruime ervaring heeft met publiekswerking en werkt onder de noemer van 'Reizen naar Morgen', waarin erfgoedgemeenschappen centraal staan. Waar het einddoel eerst een 'staten-generaal' leek te zijn, vereist het bedwingen van de COVID-crisis ondertussen een meer pragmatische koers. Het is niet de bedoeling om als 'alwetende overheid' sturend te peilen naar wat het publiek over het beleid vindt, wel om te luisteren naar wat het (inzake erfgoed en erfgoedzorg) belangrijk vindt. Dat 'luisteren' zal worden ingebed in alles wat het agentschap doet en vooral waar het naar buiten treedt en het pad van het publiek kruist. Aangezien onroerend erfgoed zich gewoon in onze leefomgeving bevindt, zijn de uitdagingen en realisaties inzake erfgoedzorg ook heel erg zichtbaar, waardoor gemakkelijk aanleidingen kunnen worden gevonden voor een publiekstraject. **Dat publiekstraject vormt de rode draad van een gezamenlijk project, dat in het najaar van 2020 wordt opgestart door het agentschap en Toerisme Vlaanderen.** Het project 'ambassadeurschap', waarin we nadenken over hoe we ons erfgoed in te etalage kunnen zetten, zal deel uitmaken van het parcours. **De eigenlijke effecten van de samenwerking zullen pas blijken vanaf 2021. Doorheen het traject zal worden gepeild naar de sociaal-culturele betekenis die Vlamingen hechten aan erfgoed. Deze peiling, die ook een blauwdruk moet worden inzake bottom-up werken, wordt uitbesteed aan een gespecialiseerd onderzoeksbureau.**

Initiatief 2: We moedigen elke gemeente aan om een lokaal onroerenderfgoedbeleid te voeren

Samen met de erkende onroerenderfgoedgemeenten en andere stakeholders bepalen we de krijtlijnen van een partnerschap, uitgaande van een volwaardige taakverdeling rond de bouwstenen geografisch inventariseren, het beheer van het beschermd en niet-beschermd erfgoed op het lokale grondgebied, de adviezen, toelatingen, financiële ondersteuning en handhaving.

De zorg voor het onroerend erfgoed in Vlaanderen is een gedeelde verantwoordelijkheid. Dat blijkt ook uit het toenemende aantal lokale besturen dat een erkenning vraagt als onroerenderfgoedgemeente (inmiddels 22) of aansluit bij een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (inmiddels 208 gemeenten).

In 2020 is een ontwerp van **visiedocument Lokaal Onroerend Erfgoedbeleid** voorbereid, dat de krijtlijnen uitzet van een versterkt partnerschap tussen de Vlaamse overheid en de erkende onroerenderfgoedgemeenten. Die laatsten krijgen een duidelijke stem in het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid, en meer ruimte en mogelijkheden om een lokaal onroerenderfgoedbeleid uit te bouwen.

De erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED) blijven een belangrijke speler in het lokale onroerenderfgoedveld, en kunnen ook voor erkende onroerenderfgoedgemeenten een ondersteunende rol (blijven) opnemen. De jaarlijkse subsidie die Vlaanderen vandaag aanbiedt wordt vervangen door een opstartsubsidie. IOED's moeten daarna in staat zijn verder te werken met bijdragen van de leden, projectmatige

financiering, bijdrage voor geleverde diensten ... Bij de verdere uitwerking hiervan wordt ook rekening gehouden met de regiovorming en de afbakening van referentieregio's.

Een nieuwe erkenningsronde voor onroerenderfgoedgemeenten volgt pas in 2023. Na goedkeuring van het visiedocument zullen alle betrokken actoren samenwerken aan de **implementatie** ervan. Daarbij is er in het bijzonder aandacht voor de te nemen regelgevende initiatieven en de organisatorische impact op alle betrokkenen. Dat geldt ook voor het agentschap Onroerend Erfgoed, dat naast de uitvoering van zijn gebruikelijke taken haar expertise ter beschikking zal stellen van de lokale besturen bij de ontwikkeling en uitvoering van een lokaal onroerenderfgoedbeleid.

Initiatief 3: Een afgestemd depotbeleid voor erfgoed en goed beheer van topstukken

Samen met het departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) gaan we na hoe de vele topstukken in monumenten, kerken en kloosters in goede staat bewaard kunnen worden. We evalueren het huidig beleid d.m.v. een gericht proefproject over 'behoudsondersteuning bewaarmstandigheden topstukken' bij erfgoedbewaarders die behoud en beheer niet als kerntaak hebben. In 2020 en 2021 ligt de focus vooral op het verduidelijken van het bestaande regelgevingskader, zoals de 'richtlijn cultuurgoederen'. Zo zijn de uitdagingen inzake cultuurgoederen gedetailleerd doorvertaald op maat van specifieke types erfgoed (kerken, brouwerijen, molens ...). Het proefproject wordt in 2021 geëvalueerd. De opgedane kennis zullen we geleidelijk omzetten in een laagdrempelig informatie-aanbod waarmee ook niet-professionele beheerders aan de slag kunnen. We gaan ook aan de slag met specifieke uitdagingen zoals depotbeleid van cultuurgoederen van kerken die worden herbestemd.

Samen met het departement CJM, FARO, de cultureel-erfgoedspelers in het veld en de lokale besturen ontwikkelen we een visie om het depotbeleid voor cultureel en onroerend erfgoed op elkaar af te stemmen (in het bijzonder voor collecties van kerkgebouwen met een herbestemming), waarbij de focus niet alleen ligt op nieuwe bewaarplaatsen maar ook op herbestemmen en afstoten. We vertalen de visie op een afgestemd depotbeleid voor cultureel en onroerend erfgoed naar beleidsaanbevelingen, regelgeving en instrumenten. In 2020 is een 'landschapstekening' van de depotsector gefinaliseerd, waarin de behoeften van de roerende en onroerende erfgoeddepots in kaart zijn gebracht, en die onder meer voeding biedt voor de strategische visienota cultureel erfgoed die de minister van Cultuur in 2021 zal voorleggen aan het Vlaams Parlement. Op basis hiervan zullen de partners de depotsector verder uitbouwen, professionaliseren en ondersteunen.

Initiatief 4: Samen met de partnerverenigingen verbreden we het draagvlak voor onroerend erfgoed en verbeteren we de dienstverlening voor de onroerenderfgoedzorg(ers)

In samenspraak met de partnerverenigingen bepalen we eenieders rol op het vlak van draagvlakvergroting, kennis en expertise aanbieden, de vinger aan de pols houden en fungeren als spreekbuis voor het middenveld en de consequenties ervan voor een klantgerichte dienstverlening. We realiseren overeenkomsten met de partnerverenigingen waarin we de focus leggen op hun bijdrage aan die doelstellingen.

De werking van **Herita** is het voorbije jaar sterk beïnvloed door de COVID-19-crisis. Op de door de organisatie beheerde sites werd van een nood een deugd gemaakt door extra of vervroegd beheers- en onderhoudswerken uit te voeren. In Fort Napoleon, Kasteel Beauvoorde en Kasteel van Horst is de uitvoering van meerjarenpremieovereenkomsten opgestart, wat ook de komende jaren de boventoon zal voeren.¹ Open Monumentendag 2020 stond in het teken van de 'innovatieve praktijken' (lokale organisatoren kregen bijvoorbeeld de kans om deel te nemen aan groepsaankopen voor veiligheids- en

¹ Voor de investeringen van Herita in haar sites verwijzen we naar het ISE 'Kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg)'.

digitaliseringspakketten), die Herita ook in 2021 verder de rode draad wil maken van haar totaalaanbod. Nieuwe partnerschappen staan daarbij centraal, onder meer met IOED's. Conform het samenwerkingsakkoord 2020-2022 met Herita en de afspraken in het Regeerakkoord worden de doelstellingen minstens jaarlijks geëvalueerd. Bij de jaarlijkse evaluatie zal rekening worden gehouden met de specifieke gevolgen van Covid-19.

PARCUM heeft in 2020 het transitieplan ingezet van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) naar PARCUM en de integratie van de luiken onroerend en roerend religieus erfgoed. De volledige implementatie van dit transitieplan heeft als doel PARCUM een stevigere positie te geven in het religieus erfgoedlandschap. Het expertisecentrum biedt nu een integrale dienstverlening op vlak van onroerend, roerend en immaterieel religieus erfgoed aan, dit zowel voor kerken als kloosters in Vlaanderen. We onderzoeken samen met de partners van het Projectbureau - Agentschap Binnenlands Bestuur, VVSG, KVS, VLINTER en Vlaamse Bouwmeester - hoe het vervolgtraject van het Projectbureau kan aansluiten bij de dienstverlening van Parcum. Op die manier komen we tot een afgestemde totaalaanpak van het religieus erfgoed in Vlaanderen. Als expertisecentrum én museum wil PARCUM naast concrete begeleiding en helder advies over religieus erfgoed ook het draagvlak voor dit specifieke erfgoed met al haar betekenislagen vergroten. Hiertoe zal een samenwerkingsovereenkomst met PARCUM afgesloten worden.

- 1.2. Operationele doelstelling: het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving

Initiatief 5: we voeren een transversaal onroerenderfgoedbeleid

We vertalen de 'brede' benadering van de ruimtelijke dimensie van onroerend erfgoed en onroerenderfgoedzorg (cf. Landschapsconventie) door in alle segmenten van de erfgoedsector (ook in onze bebouwde omgeving) vertrekkende van de Davosdeclaratie en de UNESCO-aanbeveling voor historische stadslandschappen. We ontwikkelen een geïntegreerde methodologie voor landschapskarakterisatie met bijzondere aandacht voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatwijziging en hernieuwbare energie.

Verschillende initiatieven verlopen in samenwerking met het departement Omgeving:

- Het uitbesteden van een **onderzoek naar een methodologie voor landschapskarakterisatie**. Ook de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en Team Vlaams Bouwmeester dragen hieraan bij. Dit onderzoek moet in 2022 resulteren in een methodiek, die op verschillende schaalniveaus in Vlaanderen kan toegepast worden. Een methodologie voor landschapskarakterisatie vormt een essentiële schakel in het uitbouwen van een transversaal landschapsbeleid. Samen landschapsbeleid maken, uitvoeren en evalueren veronderstelt niet alleen dat er objectieve basisinzichten zijn over de karakteristieken van het landschap, maar impliceert ook dat er een gedeeld begrippenkader en een uniforme taal voorhanden is om over de genese, de kenmerken en kwaliteiten van het landschap te spreken. Door het landschap te karakteriseren, kunnen we met een gemeenschappelijke bril naar onze leefomgeving kijken;
- **Visievorming op hernieuwbare energie in het landschap**, onder meer via de (lopende en in 2022 op te leveren) externe studie over 'Landschappelijke inpasbaarheid, impact en potentieel van zonne- en windenergie in het Vlaamse landschap'. Hernieuwbare energie verandert en herdefinieert landschappen, zoals in het verleden wind- en watermolens dit ook hebben gedaan. Het onderzoek wil een beter inzicht bieden in het behouden van, het voortbouwen op en het verbeteren van de specifieke Vlaamse landschappelijke karakteristieken en haar kwaliteiten bij de inpasping van de infrastructuur en voorzieningen voor hernieuwbare energie;

- Het opvolgen van de uitvoering van het **actieplan 'transversale landschapszorg'**. Het actieplan vertaalt de landschapsbeleidsambitie van de Vlaamse Regering in concrete acties en stelt de bestaande of nog op te richten samenwerkingsverbanden tussen de verschillende entiteiten binnen de Vlaamse overheid per actie vast. Zo blijven we nauw betrokken bij de aanduiding van Vlaamse parken en landschapsparken.

In 2021 wil het agentschap Onroerend Erfgoed de geïntegreerde landschapsbenadering uit de Landschapsconventie meer ingang laten vinden in de eigen werking en die van de eerstelijnspartners. Via een actieve werksessie zoeken ze samen naar de verbeterpunten om vanuit de zorg voor erfgoed- en landschapswaarden constructief bij te dragen aan de noodzakelijke ruimtelijke transitie.

1.3. Budgettair kader ISE 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg'

Ontvangstenartikelen

Er zijn geen ontvangstenartikelen onder dit ISE.

Uitgavenartikelen

Het ISE 'partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg' omvat vier uitgavenartikelen:

- De zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken (QG0-1QGG2BA-WT). Onder meer kosten verbonden aan de toekenning en de opvolging van erfgoedleningen rekenen we aan op dit artikel;
- Ondersteunen van onroerenderfgoedinitiatieven: hieronder vallen subsidies aan partners behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (QG0-1QGG2BB-WT);
- Ondersteunen van de werking van prioritaire onroerenderfgoedpartners (QG0-1QGG2BC-WT). Onder dit artikel bundelen we de werkingssubsidies aan *prioritaire* partners;
- Stimuleren van interlokale samenwerking, depotwerking en archeologiefondsen en van projecten voor onderzoek en voor educatie en publiekswerking (QG0-1QGG2BD-WT). Dit betreft subsidies voor de ondersteuning van de algemene werking of een projectwerking in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Onder dit ISE verzamelen we begrotingsmatig subsidies voor de algemene werking of voor de projectwerking van verschillende partners.

PARTNERSCHAPPEN ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

	(duizend euro)					
	VAK			VEK		
	BA 2020	evolutie	BO 2021	BA 2020	evolutie	BO 2021
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	7.297	418	7.715	7.937	-140	7.797
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal incl. overflow	7.297	418	7.715	7.937	-140	7.797
Overflow	0	0	0	1.010	-1.010	0
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'partnerschappen rond onroerendergoedzorg' vertegenwoordigt 6,8% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. De grootste kostendrijver onder dit ISE zijn de erkende IOED's en de erkende onroerendergoeddepots. De tweede grootste kostendrijver zijn de algemene werkingssubsidies voor prioritaire partners zoals Herita vzw, Parcum vzw en Monumentenwacht Vlaanderen.

Om herhaling te vermijden lichten we de wijzigingen tegenover BA 2020 toe bij de betreffende uitgavenartikelen onder dit ISE.

QG0-1QGG2BA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

De grootste kostendrijver van het begrotingsartikel QG0-1QGG2BA-WT zijn de kosten voor de operationalisering van de erfgoedleningen (die het Participatiefonds Vlaanderen toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest).

Deze beheerskosten hebben twee variabelen:

- Het aantal onderhandelde (en dus nieuwe) erfgoedleningen;
- De uitstaande portefeuille.

Kredietevolutie:

(duizend euro)		
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	190	190
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	190	190
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	7	7
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	197	197
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Van QG0-1QGG2BC-WT (+)	7	7	Toename beheerskosten erfgoedleningen
TOTAAL	7	7	

Voor de toekenningen van de erfgoedleningen gaan we uit van constant beleid voor 2021; dit betekent maximum 7.000 keuro VAK (aan te rekenen op het uitgavenartikel QG0-1QGG2CB-PA). De beperkte toename van de beheerskosten met 7 keuro is te wijten aan de kosten voor de opvolging van de uitstaande portefeuille.

Verder rekenen we volgende zaken aan op dit uitgavenartikel:

- De onroerendergoedprijs waarvan het vast bedrag vastligt in de regelgeving (BVR van 16 mei 2014, hoofdstuk 9); deze prijs kenden we voor het eerst toe in 2016 en is ondertussen ingebed in het constant beleid;
- Een bijdrage aan UNESCO die dollarafhankelijk is en ongeveer 11 keuro bedraagt.

Detail aanwending krediet (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Beheerskosten erfgoedleningen	166	166
Kosten toekenning onroerendergoedprijs	20	20
Bijdragen aan internationale instellingen zoals UNESCO	11	11
Totaal	197	197

QG0-1QGG2BB-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERGOEDINITIATIEVEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2BB-WT rekenen we algemene werkingssubsidies of projectsubsidies aan behalve deze aan prioritaire partners en behalve subsidies in uitvoering van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	105	139
<i>Overflow BA 2020</i>	0	- 34
BA 2020 excl. overflow	105	105
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	8	8
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	113	113
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Van QG0-1QGG2BC-WT (+)	8	8	Nieuwe subsidie
TOTAAL	8	8	

Tegenover BA 2020 is (naast de overflow die wegviel) de enige wijziging een subsidie aan de koepelstructuur voor het UNESCO werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid. Hiervoor is 8 keuro VAK en VEK nodig.

Detail aanwending krediet (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Het orgel in Vlaanderen	14	14
Werkingsubsidie vzw Forum Vlaamse Archeologie	9	9
Werkingsubsidies vzw Histories (Medea-platform)	43	43
Werkingsubsidie koepelstructuur Fondation Le Corbusier (UNESCO werelderfgoed woning GUIETTE)	8	8
Werkingsubsidie koepelstructuur Beukenwouden (UNESCO werelderfgoed)	25	25
Werkingsubsidie koepelstructuur Begijnhoven (UNESCO werelderfgoed)	6	6
Werkingsubsidie koepelstructuur Koloniën van Weldadigheid (UNESCO werelderfgoed)	8	8
Totaal	113	113

QG0-1QGG2BC-WT – ONDERSTEUNEN VAN DE WERKING VAN PRIORITAIRE ONROERENDERGOEDPARTNERS**Korte inhoud begrotingsartikel:**

De organisaties, die we betoelagen via het begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT, beschouwen we als prioritaire partners; de subsidies (algemene werkingssubsidies of loonsubsidies) aan de volgende partners hebben een recurrent karakter:

- Herita vzw;
- Monumentenwacht Vlaanderen vzw;
- PARCUM vzw (voorheen CRKC);
- Verenigingen in de erfgoedsector met DAC-personeel in dienst.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	2.730	3.303
<i>Overflow BA 2020</i>	0	- 573
BA 2020 excl. overflow	2.730	2.730
<i>Index</i>	3	3
<i>Compensaties</i>	- 40	- 40
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	2.693	2.693
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Naar QG0-1QGG2BA-WT (-)	-7	-7	Beheerskosten erfgoedleningen
Naar QG0-1QGG2BB-WT (-)	-8	-8	Subsidie UNESCO werelderfgoed Koloniën Weldadigheid
Naar QG0-1QGG2BD-WT (-)	-25	-25	Extra erkende IOED's
TOTAAL	-40	-40	

In 2020 kenden we eenmalig 40 keuro extra subsidie toe aan Monumentenwacht Vlaanderen vzw. De eenmalige verhoging schrappen we in 2021. Hierdoor komt er 40 keuro VAK en VEK vrij die we herschikken naar:

- QG0-1QGG2BA-WT voor een beperkte toename van de beheerskosten voor de erfgoedleningen;
- QG0-1QGG2BB-WT voor een nieuwe subsidie voor het UNESCO werelderfgoed van de Koloniën van Weldadigheid;
- QG0-1QGG2BD-WT voor de financiering van vijf extra erkende IOED's.

Verder is er een indexatie van 3 keuro VAK en VEK.

Detail aanwending krediet (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Werkingsubsidie vzw Monumentenwacht Vlaanderen	255	255
Subsidie voor de regularisatie van de gewezen DAC'ers tewerkgesteld bij vzw's en andere instellingen	151	151
Werkingsubsidie vzw PARCUM	211	211
Werkingsubsidie vzw Herita	2.076	2.076
Totaal	2.693	2.693

QG0-1QGG2BD-WT – STIMULEREN VAN INTERLOKALE SAMENWERKING, DEPOTWERKING EN ARCHEOLOGIEFONDSEN EN VAN PROJECTEN VOOR ONDERZOEK EN VOOR EDUCATIE EN PUBLIEKSWERKING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 zijn volgende subsidies mogelijk voor:

- De ondersteuning van de algemene werking van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED's);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende onroerenderfgoeddepots;
- Onderzoek, educatie en publiekswerking (voorlopig beperkt tot onderzoek en meer concreet syntheseonderzoek voor archeologisch onderzoek);
- De ondersteuning van de algemene werking van erkende archeologiefondsen (voorlopig nog geen erkend archeologiefonds).

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	4.272	4.305
<i>Overflow BA 2020</i>	0	- 403
BA 2020 excl. overflow	4.272	3.902
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	440	902
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	4.712	4.794
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Van QG0-1QGG2BC-WT (+)	25	25	
Van QG0-1QAG2ZZ-WT (+)	106	0	
Van QG0-1QGG2CB-WT (+)	309	867	
TOTAAL	440	902	

De grootste kostendrijver onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2BD-WT zijn de erkende IOED's. In 2019 waren er 25 erkende IOED's. De minister erkende vijf nieuwe IOED's in 2020: IOED Bosland, IOED Denderland, IOED Leie Schelde, IOED Rupelstreek en IOED Vlaamse Ardennen. Deze komen in aanmerking voor een subsidie vanaf 2021.

Voor IOED's is er een basissubsidie en zijn er supplementen voorzien, onder meer in functie van het werkingsgebied.

Voor tien bestaande IOED's is er een aanpassing aan het werkingsgebied. Vermelde wijzigingen resulteren in een verhoging van het VAK met 440 keuro.

Hiervoor voorzien we volgende compensaties:

- QG0-1QGG2BC-WT 25 keuro VAK;
- QG0-1QAG2ZZ-WT 106 keuro VAK;
- QG0-1QGG2CB-WT 309 keuro VAK.

Met veertien erkenningen zijn de erkende onroerenderfgoeddepots de op één na grootste kostendrijver.

In 2018 was er een eerste oproep voor projectsubsidie syntheseonderzoek archeologie. In 2019 volgde een tweede oproep. In 2020 volgt een derde oproep. We zetten dit beleid verder in 2021.

Er is nog geen erkend archeologiefonds. We voorzien budget (47 keuro) voor één erkend archeologiefonds in 2021. Is er geen aanvraag dan herschikken we dit budget (47 keuro VAK en 47 keuro VEK).

Er is een VEK-toename als gevolg van meer erkende IOED's en van de andere aanrekeningsregels voor jaaroverschrijdende subsidies zoals de projectsubsidie syntheseonderzoek archeologie. Het extra voor die subsidies is geen gevolg van een hoger VAK; dat wijzigt niet tegenover 2020.

Hiervoor voorzien we volgende compensaties vanuit:

- QG0-1QGG2BC-WT 25 keuro VEK;
- QG0-1QGG2CB-WT 867 keuro VAK.

Detail aanwending krediet (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Subsidie erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten (IOED)	2.601	2.601
Subsidie erkende onroerendergoeddepots	1.124	1.124
Projectsubsidie voor (archeologisch synthese) onderzoek	940	940
Subsidie erkende archeologiefondsen	47	47
Totaal	4.712	4.794

2. Inhoudelijk structurelement 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'

Het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed', met als achterliggende strategische doelstelling de volgende generaties te laten beschikken over een onderbouwde en coherente staalkaart van onroerend erfgoed, omvat alle taken, doelstellingen en budgetten die verband houden met het beleidsveld Onroerend Erfgoed en die niet eenduidig toe te wijzen zijn aan de twee andere ISE's.

2.1. Operationele doelstelling: erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven

Initiatief 7: we optimaliseren de doelmatigheid van de inventarissen

Samen met de lokale besturen en het beleidsdomein Omgeving evalueren we de inventarisatiepraktijk (totstandkoming, criteria, gevolgen van die werkwijze), onderzoeken we de doelmatigheid van de vaststelling (rechtsgevolgen, inspanningen, effecten). In 2020 werd een **extern onderzoek naar de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van de inventarissen** opgestart, dat in 2021 zal worden opgeleverd. Parallel loopt een interne evaluatie van de vaststelling van de landschapsatlas en de archeologische zones.

Het toekomstig onroerendergoedbeleid moet gebaseerd zijn op een gedeelde verantwoordelijkheid tussen het Vlaamse en het lokale niveau. Een belangrijk operationeel aspect betreft inventarisitem. In 2021 zal er dan ook gewerkt worden aan het **verder openstellen van de inventaris voor lokale besturen**. Onder de noemer van het project '**Erfgoedportaal**' onderzoeken we hoe lokale besturen sneller en efficiënter kunnen bijdragen aan de wetenschappelijke en vastgestelde inventarissen en hun eigen stempel op het instrument kunnen drukken. Zo worden ze niet enkel gebruikers, maar ook mede-eigenaars van het meest geraadpleegde erfgoedplatform van Vlaanderen.

Initiatief 8: we zetten verder in op onroerendergoedrichtplannen en andere participatieve instrumenten

In 2020 werkte het agentschap aan de doorvertaling in actieplannen van de **twee onroerendergoedrichtplannen**, die golden als proefprojecten. De Vlaamse regering keurde beide actieprogramma's goed. In 2021 volgt de implementatie daarvan. Onder de vele acties voor het richtplan 'Mergelgroeven in Riemst' vormt het regelen van de financiering voor het voorzien van de noodzakelijke stabiliteit een belangrijke opdracht. Acties uit het richtplan 'Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren' omvatten een geïntegreerde inventarisatie en waardering van hoogstamboomgaarden, een afwegingskader voor een vergunningen- en handhavingsbeleid en de uitbouw van een hoogstamboomgaardenloket.

Verder heeft het agentschap de ervaringen met deze eerste richtplannen en actieprogramma's geëvalueerd en de methodologie op punt gesteld. In 2021 moet dit leiden tot een procedure voor verdere voordrachten en selectie van voorgestelde thema's. Daarbij is het de bedoeling dat ook andere partijen het initiatief nemen om dit instrument in te zetten.

De opstart van het onroerenderfgoedrichtplan 'Historische landgoederen' staat alvast op de agenda.

Het verder ontwikkelen van onroerenderfgoedrichtplannen, de realisatie van deze visies via actieprogramma's en het voorzien van gepaste financiering vormt een bijzondere uitdaging doorheen deze regeerperiode. In dat kader biedt het agentschap financiële ondersteuning aan het **proefproject BIOGOV** (Biodiversity Governance). BIOGOV speelt in op diverse uitdagingen bij het beheer van recent beschermde cultuurhistorische landschappen in Voeren en het richtplan voor hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren. Het project:

- Komt tegemoet aan de vraag om op een klantgerichte manier het beheer van graslanden en kleine landschapselementen in het beschermd cultuurhistorisch landschap Gulpvallei met omgeving mogelijk te maken;
- Schept mogelijkheden voor het ondersteunen van het behoud van hoogstamboomgaarden;
- Speelt in op het transversaal landschapsbeleid en verkent alternatieve vormen van financiering.

2.2. Operationele doelstelling: het beschermde bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen

Initiatief 9: we herzien het bestaande beschermde erfgoedbestand, in samenspraak met de betrokken lokale besturen/Initiatief 10: we maken beschermingsbesluiten duidelijk, rechtszeker en laten kansen voor toekomstige ontwikkelingen

Samen met de lokale besturen evalueren we thematisch en voor heel Vlaanderen het beschermde erfgoedbestand. We voeren projecten uit (op basis van doelmatigheidsanalyses) rond deklassering en herevaluatie van bestaande beschermingen. We evalueren het juridisch kader voor opheffing en wijziging van een bescherming en formuleren voorstellen tot aanpassing. Tevens bepalen we samen met maatschappelijke actoren thema's voor verdere opheffing en wijziging van beschermingen.

In 2020 analyseerde het agentschap Onroerend Erfgoed het beschermde bestand, met de bedoeling hieruit **thematische pakketten** af te leiden, die in samenspraak met de lokale besturen kunnen worden uitgezet in een **evaluatiekalender**. Deze moet begin 2021 klaar zijn. Twee al lopende **proefthema's** (windmolens en 'verdwenen erfgoed') zullen tegen dan output hebben gegenereerd: voorstellen voor opheffing, wijziging en omzetting van beschermingsbesluiten. Ondertussen loopt de juridische omgevingsanalyse, die tegen eind 2021 inzicht zal bieden in het daartoe **vereiste juridische kader**. Parallel wordt ook het **'flankerend beleid'** bekeken: wat gebeurt er met erfgoed dat niet langer beschermd is?

Een duidelijk afgelijnde groep beschermingsbesluiten vertoont juridisch-technische tekortkomingen. Hiervoor loopt een **parallel traject**, dat in 2021 moet uitmonden in een oplossingsgerichte werkmethode.

2.3. Budgettair kader ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'

Ontvangstenartikelen ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'

Onder dit ISE zijn 3 ontvangstenartikelen voorzien:

- Ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed – de zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken – Fonds Onroerend Erfgoed';

- Ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OI thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed – de zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken – Fonds Onroerend Erfgoed'. Dit is een nieuw artikel dat we introduceerden bij BA 2020; hierop kwam het saldo terecht vanuit de DAB VIOE, die we in 2020 afschaften;
- Ontvangstenartikel QG0-9QGGAAA-OW 'thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed – de zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken'.

QG0-9QGGAAA-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGAAA-OW rekenen we beleidsontvangsten aan, die we niet kunnen aanrekenen op het begrotingsfonds Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-9QGGTAB-OW). Bijvoorbeeld een teruggevorderde premie op basis van het decreet varend erfgoed rekenen we aan op dit begrotingsartikel.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2020	0	0	0
Bijstelling BO 2021	0	0	0
BO 2021	0	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

We verwachten geen dergelijke ontvangsten voor 2021.

QG0-9QGGTAB-OW – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW is het spiegelbeeld van het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT; het betreft de ontvangsten van het begrotingsfonds Onroerend Erfgoed, opgericht bij artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991.

Volgende ontvangsten zijn mogelijk:

- Ontvangsten van publicaties of uit allerhande initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
- Ontvangsten gerealiseerd op grond van het handhavingsluik van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en zijn uitvoeringsbesluiten en de handhavingsbepalingen in de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van het Onroerenderfgoeddecreet;
- Teruggevorderde premies en subsidies, die worden toegekend in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, zijn uitvoeringsbepalingen en de decreten, vermeld in artikel 12.2.1 van dit decreet.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2020	0	256	0
Bijstelling BO 2021	0	0	0
BO 2021	0	256	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Andere toegewezen ontvangsten dan die uit handhaving, zoals die uit de verkoop van losse M&L's, rekenen we apart aan om de verschillende kosten goed te kunnen opvolgen.

In 2016 sloten die Keure en het agentschap Onroerend Erfgoed een contract voor de overname van het tijdschrift M&L en de wetenschappelijke publicatie Relicta. Geïnteresseerden kunnen alleen nog losse exemplaren bestellen bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

We ramen de ontvangst uit de verkoop van losse exemplaren op 6 keuro voor 2021 (idem als voor 2020).

Ontvangsten als gevolg van handhaving komen voort uit dwangsommen, bestuurlijke beboeting en minnelijke schikkingen. De dwangsommen zijn inkomsten die ontstaan op het ogenblik dat een herstelmaatregel, die werd uitgesproken bij vonnis of arrest, niet wordt uitgevoerd binnen de door de rechter voorziene termijn. Deze herstellvorderingen worden ingeleid bij de rechter overeenkomstig artikel 11.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De mogelijkheid voor beboeting is toegenomen sedert de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet. Er is echter een vertragend effect door de beslissingen die het parket eerst moet nemen om al dan niet strafrechtelijk te vervolgen. De inkomsten zijn sterk dossiergevoelig.

We ramen de ontvangsten uit handhaving op 250 keuro voor 2021 (idem als voor 2020).

Conclusie: geen wijziging tegenover BA 2020.

QG0-9QGGTAB-OI – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)**Korte inhoud begrotingsartikel:**

We creëerden het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OI bij BA 2020 voor de eenmalige overdracht van het volledige saldo van de DAB VIOE (2.515 keuro) naar het Fonds Onroerend Erfgoed. De DAB VIOE schaffen we af in 2020.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2020	0	2.515	0
Bijstelling BO 2021	0	- 2.515	0
BO 2021	0	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie

De ontvangst kwam terecht in het Fonds Onroerend Erfgoed in 2020. In 2021 is er geen toegewezen ontvangst; het overgedragen bedrag zit in het saldo van het Fonds Onroerend Erfgoed (zie QG0-9QGGTAB-OW).

Uitgavenartikelen ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'

Onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed' vallen twee uitgavenartikelen:

- De zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken (QG0-1QGG2AA-WT);
- De zorg voor onroerend erfgoed voor iedereen vanzelfsprekend maken – Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-1QGG4AB-WT).

THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM ONROEREND ERFGOED, MVG excl. DAB

	VAK			(duizend euro) VEK		
	BA 2020	evolutie	BO 2021	BA 2020	evolutie	BO 2021
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	2.278	150	2.428	2.176	125	2.301
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	0	0	0	0	0	0
Totaal incl. overflow	2.278	150	2.428	2.176	125	2.301
Overflow	0	0	0	0	0	0
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'thema-overschrijdend instrumentarium van onroerend erfgoed' vertegenwoordigt 2,1% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. Hoewel dit ISE in budget het minst zwaar doorweegt, vallen hieronder vaak vele nieuwe initiatieven en beleidsdoelstellingen.

QG0-1QGG2AA-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT dient voor de aanrekening van volgende uitgaven:

- Werkingsuitgaven specifiek voor Onroerend Erfgoed zoals depotkosten, advertentiekosten voor openbare onderzoeken, kosten voor externe communicatie, juridische kosten inzake beleidsdossiers, informatiedrukwerk ten behoeve van derden, kosten van infosessies voor derden, projectmatige kosten voor onder meer de Doelse kogge, UNESCO-dossiers, netwerkmomenten voor derden, ...;
- ICT toepassingen voor externe gebruikers;

- Externe studies betreffende onroerend erfgoed.

De grootste kostendrijvers onder dit begrotingsartikel zijn de kosten voor toevalsvondsten en de ICT-kosten voor toepassingen voor externe gebruikers.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	2.022	1.920
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	2.022	1.920
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	2.022	1.920
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

Voor het VAK en het VEK zijn er geen wijzigingen tegenover BA 2020. Binnen de kredieten van het begrotingsartikel QG0-1QGG2AA-WT zijn er jaarlijks verschuivingen in functie van nieuwe accenten. Zo voorzien we in het beschermd cultuurhistorisch landschap Gulpvallei volgende alternatieve financiering:

- 10 keuro per jaar voor een gebiedscoördinator voor de periode 2021-2025;
- 10 keuro voor het afsluiten van beheerovereenkomsten of dienstenvergoedingen volgens het decreet Landinrichting in het Gulpdal voor 2021.

Ook in 2021 blijven de grootste kostendrijvers onder dit begrotingsartikel de kosten voor toevalsvondsten en de ICT-kosten voor toepassingen voor externe gebruikers. De digitalisering van toepassingen verder uitwerken blijft een belangrijke uitdaging. We zetten hier onverminderd op voort. We verwijzen voor ICT ook naar het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'; binnen het Fonds Onroerend Erfgoed (QG0-1QGG4AB-WT) maken we 150 keuro extra vrij voor het project erfgoedportaal.

Onder dit begrotingsartikel voorzien we jaarlijks ook budget voor diverse netwerkenmomenten. We organiseren ze om ervaringen en expertise te delen maar ook om partners een forum te bieden. In 2020 vonden evenementen plaats voor erkende onroerenderfgoedgemeenten, IOED's, het Vlaams Depotnetwerk en de metaaldetectoristen, al dan niet onder digitale vorm. In 2021 zetten we dit verder.

QG0-1QGG4AB-WT – DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED VOOR IEDEREEN VANZELFSPREKEND MAKEN (FONDS ONROEREND ERFGOED)

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het Fonds Onroerend Erfgoed is een begrotingsfonds gecreëerd via artikel 25 van het decreet van 21 december 1990 houdende begrotingstechnische bepalingen alsmede de bepalingen tot begeleiding van de begroting 1991. Op het uitgavenartikel QG0-1QGG4AB-WT mogen we de middelen van het Fonds aanrekenen voor:

- Het dekken van uitgaven voor allerlei initiatieven van het agentschap Onroerend Erfgoed;
 - Het dekken van uitgaven voor handhaving;
 - Het verlenen van subsidies en premies op basis van hoofdstuk 10 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 (voorlopig nog niet in de praktijk gebracht);
 - Het dekken van uitgaven op de overdracht bij de BA 2020 van het saldo van de DAB VIOE (2.515 keuro) via een decretale bepaling opgenomen in het Programmadecreet.
- Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het ontvangstenartikel QG0-9QGGTAB-OW.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	256	256
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	256	256
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	150	125
BO 2021	406	381
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

De grootste kostendrijver in constant beleid zijn uitgaven voor handavingsdossiers. Het departement Omgeving staat in voor de operationele uitvoering van het handavingsbeleid. De beleidsvoorbereiding en de -evaluatie behoren tot de bevoegdheid van het agentschap Onroerend Erfgoed.

In constant beleid gaan we uit van 256 keuro uitgaven (VAK en VEK) voor handavingsdossiers in 2021.

	(duizend euro)	
Andere bijstellingen	VAK	VEK
Project erfgoedportaal lokale besturen	150	125
TOTAAL	150	125

Het toekomstig onroerendergoedbeleid moet gebaseerd zijn op een gedeelde verantwoordelijkheid tussen het Vlaamse en het lokale niveau. Een belangrijk operationeel aspect betreft inventarisitems. De huidige inventarisdatabank is niet voorzien op een invoer door derden; het is een uitdrukkelijke vraag van een aantal lokale besturen om zelf inventarisitems te kunnen toevoegen en beheren. De ontwikkeling van een gezamenlijke databank waarin zowel het agentschap als lokale besturen (en zeker erkende onroerendergoedge-meenten en IOED's) informatie kunnen aanvullen - op basis van de richtlijnen van het agentschap - en ontsluiten is noodzakelijk.

Voor de analyse en de ontwikkeling van een erfgoedportaal voorzien we 150 keuro VAK en 125 keuro VEK.

3. Inhoudelijk structurelement 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg'

Het ISE Inhoudelijk structurelement 'Kwaliteit van de onroerenderfgoedzorg', met als achterliggende strategische doelstelling 'de zorg voor het onroerend erfgoed zichtbaar, toekomstgericht en duurzaam maken', stelt het kwalitatief beheer van het onroerend erfgoed centraal. Onder dit ISE bundelen we premies, erfgoedleningen en investeringssubsidies; met deze instrumenten zorgen we samen met de begunstigten voor de restauratie en het onderhoud van het onroerend erfgoed. Deze instrumenten zijn cruciaal voor het erfgoedbeleid dat er op gericht is om de getuigen van ons verleden te behouden voor de toekomstige generaties.

3.1. Operationele doelstelling: onroerenderfgoedzorg staat voor duurzame oplossingen

Initiatief 11: onroerenderfgoedzorg is klantgericht

In het kader van het klantgerichte beleid blijft een verdere **digitalisering** de komende jaren een belangrijke centrale ambitie, zowel voor onze externe dienstverlening als voor onze interne werking. Afgezien van het hogervermelde Erfgoedportaal kunnen op dat vlak volgende vorderingen worden aangehaald:

- De lijst van Gebieden waar Geen Archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA) is in 2020 uitgewerkt tot een volwaardige databank en toegevoegd aan de inventaris. Dat maakt dat de GGA-zones volwaardige digitale objecten zijn die vlot traceerbaar zijn doorheen hun levensloop. Bovendien is daarmee ook de toevoeging van gemeentelijke GGA-zones technisch mogelijk. De GGA-omgeving is het eerste deel van de inventaris waarin gemeenten zelf informatie kunnen toevoegen;
- Een belangrijke stap in 2020 was de integratie van de **Centrale Archeologische Inventaris** (CAI) in de inventaris onroerend erfgoed. Hierdoor zijn alle Vlaamse inventarissen rond Onroerend Erfgoed geïntegreerd. Burgers, onderzoekers en experts vinden alle informatie over onroerend erfgoed nu op één platform. Voor het eerst in de geschiedenis van de CAI is het nu ook mogelijk delen ervan open te stellen voor het publiek. Dat zal gebeuren in het voorjaar van 2021. Vanaf dat moment wordt heel wat boeiende archeologische informatie ontsloten voor iedereen die erin geïnteresseerd is;
- Omdat de rol van het agentschap Onroerend Erfgoed wijzigt naar een agentschap dat een hele sector ondersteunt met kennis en informatie, wordt er in 2021 verder werk gemaakt van digitalisering van delen van het archief van het agentschap. De volledige foto-collectie West-Vlaanderen, meer dan 200.000 erfgoedfoto's, wordt gedigitaliseerd en ontsloten. Oude plannen van monumenten worden op een gelijkaardige manier ontsloten. Om de nog grotere schat aan informatie in het archief van het agentschap beter vindbaar te maken lanceert het agentschap in 2021 een **nieuwe archiefinventaris**;

Naast de ontwikkelingen op het vlak van digitalisering zet het agentschap ook gericht in op doelgroepen, zoals de archeologiesector. In 2020 zijn verschillende inhaal- en basisopleidingen voorzien voor de Code van Goede Praktijk. De belangrijkste aanleiding tot interactie is echter de **jaarlijkse evaluatie van het archeologiehoofdstuk** van het Onroerenderfgoeddecreet. Een nieuw evaluatierapport archeologie over het werkjaar 2020 wordt medio 2021 aan de Vlaamse Regering bezorgd. In 2021 wordt, net als in 2020, een artikel gepubliceerd in het tijdschrift 'Ex Situ', gewijd aan de kenniswinst die het archeologisch onderzoek in 2019 heeft opgeleverd. Ook bekijkt het agentschap hoe archeologie nog meer ingang kan vinden bij het grote publiek.

Ook werkt het agentschap aan een flankerend kader, dat naast de Code van Goede Praktijk zal bestaan over booronderzoek. Rationalisering van het booronderzoek maakt deel uit van een oefening over kostenmildering, kenniswinst en selectiviteit die het agentschap

eerstdaags zal uitrollen. Het aantal boringen dat de archeoloog plaatst, het grid waarin hij dat doet en de terreinen waar dit nodig is, zijn sterk afhankelijk van de concrete context waarin een project zich afspeelt en de vraagstellingen ervan. Omdat het onmogelijk is al deze situaties te vatten in de CGP, zal het agentschap in samenspraak met de archeologiesector een flankerend kader uitwerken dat hierop ingaat. Selectiviteit en doelgerichtheid zullen daar prominent in aan bod komen. Dergelijk kader maakt aan archeologen duidelijk hoe een optimum tussen inspanning en resultaten bereikt kan worden in verschillende situaties, stelt het verwachte ambitieniveau scherp, en helpt nodeloze inspanningen te vermijden.

Initiatief 12: een doelgerichte handhaving voor onroerend erfgoed

Samen met de afdeling Handhaving (van het departement Omgeving) stimuleren we de lokale besturen, en in het bijzonder de erkende onroerenderfgoedgemeenten, in de uitbouw van een lokaal handhavingsbeleid en bieden op vraag nieuwe opleidingen aan voor lokale verbalisanten. We zetten meer in op proactieve handhaving en bemiddeling. In functie hiervan analyseerde het agentschap in de loop van dit jaar de ervaringen met 'zachte handhaving', met het oog op verdere visievorming en de uitbouw van aangepaste instrumenten.

Ter optimalisatie van de samenwerking tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving van het departement Omgeving werd een actieplan opgesteld, waarvan in 2020 onder meer volgende acties gerealiseerd zijn:

- Op punt stellen van de samenwerking op het vlak van proactieve monitoring, sensibilisering en de herevaluatie van het beschermingspakket;
- Betere afstemming van de beleidsvoorbereiding en handhaving, waardoor handhaving een gepast sluitstuk is van het brede erfgoedbeleid;
- Opstart onderzoeken met betrekking tot 'depenalisering' en de 'berekeningwijze van de financiële schadevergoeding bij definitief verlies van erfgoedwaarden';
- Onderzoeken van de mogelijke rol voor de beboetingsentiteit van het Departement Omgeving bij het opleggen van bestuurlijke boetes.

In 2021 zullen beide entiteiten de samenwerking verder optimaliseren en de mogelijkheden tot meer lokaal toezicht versterken door het inschakelen van partners, zoals lokale besturen, lokale verbalisanten, erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

De handhavingskosten rekenen we aan onder het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'.

Initiatief 13: onroerenderfgoedzorg is het resultaat van oplossingsgerichte samenwerking

*We bouwen een netwerk uit van complementaire onderzoeksinstanties en expertisecentra, als zichtbaar platform om innovatieve oplossingen voor erfgoedzorg en -ontwikkeling te bundelen. Dit netwerk ontwikkelt een gezamenlijke visie op kennisdeling en -uitwisseling. In functie hiervan heeft het agentschap in 2020 een eerste versie uitgewerkt van een **onderzoeksprogramma** en is de methode bepaald om relevante erfgoedgerelateerde competenties in kaart te brengen. Dergelijk overzicht is nodig om relevante onderzoekers en expertise in Vlaanderen in kaart te kunnen brengen. In 2021 wordt een update voorzien van het onderzoeksprogramma. In de eerste jaarhelft worden de competenties en kennis geïnventariseerd en wordt in overleg met de kennisinstellingen een kader en doel omschreven voor het kennisplatform. Tegen eind november 2021 moet het onderzoekslandschap uitgetekend zijn.*

Initiatief 14: we spelen onroerend erfgoed uit als 'duurzaam' ingrediënt

We verankeren het duurzaamheidsaspect van onroerend erfgoed in het brede duurzaamheidsverhaal. We stimuleren de zoektocht naar duurzame gebruikso oplossingen en zetten in op kennis en expertise die nodig is om erfgoed in stand te houden en te vernieuwen en op wetenschappelijk onderzoek naar de bijdrage van erfgoed aan een duurzame samenleving. We stimuleren eigenaars en gebruikers om als 'goede huisvaders' omzichtig en verantwoord om te springen met hun erfgoed. In dit verband kunnen verschillende deelinitiatieven worden vermeld:

- In 2020 besteedden het agentschap Onroerend Erfgoed en het Vlaams Energie Agentschap (VEA) een onderzoek uit naar het **'Ontwikkelen van een energieprestatiecertificaat (EPC) voor beschermde woningen'**. De onderzoeksresultaten moeten in 2021 leiden tot aangepaste software en aanpassingen aan de regelgeving. Tegelijk worden voorbereidingen getroffen voor de erkenning en opleiding van erfgoedenergieconsulenten die een EPC voor erfgoed kunnen opstellen;
- In 2020 zijn in het kader van het project **'energieconsulenten onroerend erfgoed'** (Vlaams Klimaatfonds) opleidingsmodules ter beschikking gesteld onder de vorm van MOOCs (Massive Open Online Courses), er zijn in functie van monitoring voorbeeldprojecten opgevolgd en er is een survey uitgevoerd om een beeld te krijgen van (energetische) ingrepen die in beschermde gebouwen worden uitgevoerd. Eind 2021 wordt het project afgesloten. De monitoringsgegevens over energetische ingrepen bij de onderzochte cases zullen beschikbaar worden gesteld in de monitoringsdatabank op het erfgoedenergieloket. Uit de uitgevoerde survey zullen relevante indicatoren met betrekking tot CO₂-reductie worden gedistilleerd. Al deze en voorgaande resultaten worden verwerkt in een bevattelijk eindrapport;
- Het agentschap Onroerend Erfgoed is in 2020 lid geworden van het **Climate Heritage Network**. Dit netwerk wenst de connectie tussen klimaatverandering en erfgoed en de rol van erfgoed bij klimaatacties en vice versa te verduidelijken. Aan drie initiatieven neemt het agentschap actief deel: 'Making the Case for Building Reuse through Better Metrics for Avoided Operational and Embodied Carbon', 'Mainstreaming Culture and Heritage into Climate Planning' en 'Coordinating Cultural Heritage Safeguarding and Climate Action';
- We onderzoeken samen met de partners van het Projectbureau – het agentschap Binnenlands Bestuur, VVSG, KVS, VLINTER en Vlaamse Bouwmeester – hoe het vervolgtraject van het Projectbureau kan aansluiten bij de dienstverlening van Parcum. *We evalueren het **projectbureau herbestemming parochiekerken** en beslissen op basis van deze evaluatie of we een vervolgtraject opstarten en zo ja hoe dit er dan moet uitzien.* Dit traject kan leiden tot de opzet van nieuwe initiatieven of instrumenten tegen het aflopen van de werking van het projectbureau herbestemming kerken op 31 december 2021. Op die manier komen we tot een afgestemde totaalaanpak van het religieus erfgoed in Vlaanderen.

Initiatief 15: we streven initiatief na en pakken uit met onze resultaten

We spelen ons erfgoed uit als sterk Vlaams 'merk' en tonen de resultaten van ons beleid. We capteren dossiers die exemplarisch zijn, beheersuitdagingen duidelijk maken of innovatieve oplossingen aanreiken, als bron voor toekomstige beleidsthema's en beheerspraktijken. Grootschalig varend erfgoed en kastelen maken hier deel van uit. We gebruiken het projectportfolio om tendensen en markante dossiers onder de aandacht te brengen en stimuleren projecten met kwaliteitsvol ontwerp en het hergebruik van materialen.

Naast het voordragen van kandidaten voor het Europees Heritage Label aan Europa en de jaarlijkse organisatie van de onroerenderfgoedprijs kunnen verschillende markante

deelinitiatieven worden vermeld uit het archeologische veld. Het uitpakken met 'kenniswinst' vormt hier een wezenlijke rode draad:

- Het agentschap heeft in 2020 extra geïnvesteerd in de kwalitatieve opvolging en het onderzoek van het stijgende aantal toevalsvondsten. De 'toevalsvondstenregeling' maakt het mogelijk om waardevolle archeologische sites die niet gevat zijn door een vergunningstraject met verplichte archeologienota toch te onderzoeken. Dat gebeurt op selectieve basis, waar er ook wezenlijke kenniswinst wordt verwacht. Jaarlijks zijn er een 130-tal meldingen, waarvan er een 20-tal leiden tot diepgaand onderzoek. Gelet op de meerwaarde, wil het agentschap uitpakken met de onderzoeksresultaten.

Een greep uit de onderzoeken en kenniswinst van het voorbije jaar: in Sint-Gillis-Waas zijn verschillende Romeinse gebouwen met potstal onderzocht, die nieuwe informatie opleveren met betrekking tot deze landbouwvernieuwing uit de Romeinse periode; in Ieper-Sint Jan leverde onderzoek nieuwe informatie op over de omgang met melaatsen in het laatmiddeleeuwse Ieper en over de evolutie doorheen de tijd van een leproserie, een onderzoek dat ook kan rekenen op heel wat internationale belangstelling; een onderzoek in Helchteren leverde extra kennis op over de eindfase van de Tweede Wereldoorlog aan de hand van de lotgevallen van de bij toeval teruggevonden stoffelijke resten van een Duitse soldaat.

In 2021 wordt deze lijn verder doorgetrokken en bijkomend ingezet op de ontsluiting van de hierdoor gegenereerde kenniswinst naar het grote publiek, bijvoorbeeld op de jaarlijkse archeologiedagen. We rekenen de kosten voor toevalsvondsten aan onder het ISE 'Thema-overschrijdend instrumentarium onroerend erfgoed'.

- Sinds 2018 kent Onroerend Erfgoed projectsubsidies toe voor '**archeologisch syntheseonderzoek**'. Dit soort onderzoek is het sluitstuk van de archeologische erfgoedzorg en levert spectaculair nieuwe inzichten op. Het delen van de kenniswinst die dit oplevert, vormt uiteraard een belangrijke ambitie. In 2021 lanceren we een nieuwe oproep. We rekenen deze subsidies aan onder het ISE 'Partnerschappen rond onroerenderfgoedzorg', meer concreet onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2BD-WT.

Ondertussen zijn de onderzoeken uit de eerste jaargang afgerond. Enkele voorbeelden:

- Functioneel onderzoek van vuurstenen artefacten uit vroeger opgegraven laat-paleolithische en vroeg-mesolithische sites o.a. deze van Lommel-Maatheide liet toe te achterhalen dat veel meer werktuigen dan tot nog toe gedacht ingezet werden om planten te bewerken, liet ook toe de jachttechniek te identificeren (pijl en boog) en toonde aan dat deze vuurstenen artefacten die zich in onze depots bevinden nog een belangrijk bewaringspotentieel hebben voor residu's die er nog op te vinden zijn en die kunnen leiden tot het achterhalen van de functie. Dit onderzoek opent nieuwe perspectieven en mondt ook uit in aanbevelingen voor toekomstig onderzoek;
- Aan de hand van een doorgedreven onderzoek van heel wat opgravingsdata uit de voorbije decennia uitgevoerd in en rond de Antwerpse stadskern werden sterk vernieuwende inzichten bekomen over de evolutie van de stad in de periode waarover weinig of geen geschreven bronnen bestaan, waardoor de nood zich aandiende om een vernieuwde stadsgeschiedenis te schrijven. Deze nieuwe kennis is ook meteen ontsloten in een publieksboek dat ik heb voorgesteld aan de pers in 2020;
- Een syntheseonderzoek naar loopgraven uit WOI bracht een broodnodige stand van zaken omtrent deze in een bepaald deel van ons land dominante archeologische sporen en geeft ook aan hoe we daar voortaan archeologisch best mee omgaan. Deze syntheseonderzoeken verleggen allemaal grenzen en zullen ook de opgravingspraktijk beïnvloeden.

Het agentschap plant over de resultaten van deze syntheseonderzoeken vanaf 2021 een jaarlijkse studiedag, die enerzijds fungeert als verdiepende opleiding voor de erkende archeologen om ervoor te zorgen dat de nieuwe kennis duurzaam verankerd wordt in de archeologische sector en anderzijds ook open staat voor de in erfgoed geïnteresseerde geïnformeerde burger. In samenwerking met de betrokken onderzoekers zal ook worden bekeken hoe een regelmatige en gebundelde vertaalslag van de belangrijkste nieuwe inzichten kan gemaakt worden voor het grote publiek zodat de nieuwe kennis ook ruim verspreid geraakt onder de bevolking. Los van beide initiatieven ondersteunt het agentschap ook maximaal de publieksgerichte initiatieven die opgenomen zijn in de individuele projecten.

- In 2020 is de studie '**publieksvriendelijke ontsluiting van archeologische kennis en collecties**' opgeleverd. Op basis van deze studie wordt tegen 2021 een inspiratienota met aanbevelingen voor de sector uitgewerkt, die zal focussen op de momenten waarop publiekswerking in het archeologisch traject aan bod komt, en die op een studiedag zal worden voorgesteld. De resultaten van de studie en de studiedag vormen de basis voor een intern vervolgtraject, dat de verschillende manieren om aan publieksontsluiting te doen en goede praktijken onder de loep zal nemen;
- Eind 2008 werd de eerste versie van de **onderzoeksbalans archeologie** online geplaatst. De voorbije 12 jaar hebben een groei gekend van onderzoek vooral in de preventieve archeologie maar ook daarbuiten zodat er behoefte is aan een geactualiseerde versie, waarop de archeologische sector zich kan baseren voor zijn diverse taken. Voor 2021 staat de actualisering van de eerste drie hoofdstukken uit de prehistorie op het programma: met name het Paleolithicum, Mesolithicum en Neolithicum.

Uitpakken met resultaten omvat ook inzichten verspreiden over het onroerenderfgoedbeleid. Een belangrijke, richtinggevende informatiebron ter zake blijft de **monitor Onroerend Erfgoed** (<https://monitor.onroerenderfgoed.be/>). Hierin worden voor een set indicatoren jaarlijks de meetwaarden verzameld, verwerkt en online gepubliceerd, gegroepeerd in 4 thema's: erfgoedstatuut, erfgoedfinanciering, erfgoedbeheer en actoren. Voor elk van deze thema's publiceert het agentschap in 2021 indicatoren met de meetresultaten. Begin februari komen de eerste cijfers online. Medio 2021 zijn alle relevante cijfers gepubliceerd. Een beperkt aantal indicatoren is opgenomen in de Vlaamse kernstatistieken van Statistiek Vlaanderen, namelijk het aantal, de evolutie en de oppervlakte van het beschermd onroerend erfgoed. Het agentschap publiceert deze cijfers in samenspraak met Statistiek Vlaanderen. Deze monitor biedt een grote meerwaarde voor iedereen die interesse heeft voor het onroerenderfgoedbeleid en/of daarin een actieve rol of verantwoordelijkheid opneemt.

3.2. Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement

Initiatief 16: We ondersteunen op basis van redelijke verwachtingen/Initiatief 17: We investeren gericht, met goed huisvaderschap, solidariteit en duurzaamheid als uitgangspunten

In 2020 startten twee regelgevingsinitiatieven, met de bedoeling budgettaire ademruimte te creëren voor het afbouwen van de huidige, problematische wachtlijst, en om in de toekomst nieuwe wachtlijsten te vermijden, zonder het recht op financiële ondersteuning geweld aan te doen:

- Voor het zomerreces 2020 hechtte de Vlaamse Regering haar eerste principiële goedkeuring aan een besluit, dat het mogelijk moet maken om de toepassing van het systeem van de erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure en het afsluiten van nieuwe meerjarenpremieovereenkomsten voor onbepaalde tijd te schorsen. Op 16 oktober werd het besluit definitief goedgekeurd door de Vlaamse regering. Vanaf 10

december 2020 treedt het besluit in werking en wordt de schorsing effectief toegepast en zullen er tijdelijk geen nieuwe erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure of meerjarenpremieovereenkomsten kunnen worden aangevraagd. Dit is een eerste stap in het effectief terugdringen van de wachtlijst. Door een 'voorafnameregeling' kunnen nieuwe dossiers immers voorrang krijgen op dossiers die vaak al jaren op de wachtlijst staan. Ook dossiers in toepassing van meerjarenpremieovereenkomsten krijgen voorrang. Deze instroom wordt dus best gestelpt. Eénmaal de schorsing effectief is, wordt het eenvoudiger om jaarlijks vaste budgetten te reserveren voor de afbouw van de wachtlijst en de aangegane meerjarenpremieovereenkomsten, en hierover afspraken te maken met de betrokken premienemers.

- Het 'schorsingsbesluit' is slechts een tussentijdse stap. In september keurde de Vlaamse Regering een tweede, fundamenteeler aanpassingsbesluit een eerste keer principieel goed. Dit besluit regelt een meer fundamentele hervorming van het premiesysteem: enerzijds wordt een systeem van oproepen geïntroduceerd in de aanvraagprocedures voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure en het afsluiten van meerjarenpremieovereenkomsten, anderzijds wordt de reikwijdte van de erfgoedpremies volgens de standaardprocedure gevoelig verruimd door dossiers met een subsidiëerbare kost tot 250.000 euro in aanmerking te nemen. Het oproepensysteem laat toe de instroom aan premie-aanvragen op een constructieve manier te controleren, en maakt het ook mogelijk om het aanbod mee te evolueren op trends en behoeften. De verruiming van het premie-aanbod volgens de standaardprocedure bouwt verder op het succes van deze procedure, die laagdrempelig is, veel klanten kan bedienen, en waarmee minder grote bedragen gemoeid zijn, zodat wachtlijsten hier beter kunnen worden vermeden. De standaardprocedure speelt ook in op het principe dat door regelmatig onderhoud duurdere restauraties worden vermeden. Het is de bedoeling verantwoordelijk huisvaderschap systematischer te bedienen, en grotere engagementen afhankelijk te maken van de actualiteit en de budgettaire capaciteit.

De aanpassingen aan de financieringsregelgeving moeten tegen het einde van 2020 succesvol zijn afgerond, zodat werk kan worden gemaakt van de implementatie. Parallel worden ook de nodige budgetten geprogrammeerd om de komende jaren en uiterlijk tegen 2024 de afbouw van de wachtlijst te realiseren, in overleg met de betrokken premienemers. In 2021 kunnen dan ook de eerste oproepen volgen.

Eind 2020 wordt ook een onderzoekstraject opgestart, in het kader waarvan een aantal nieuwe formules (open oproepen, enveloppes, erfgoedloterij, crowdfunding) ten gronde worden geanalyseerd en uitgetest. Daarnaast is het de bedoeling naar het einde van de regeerperiode toe een objectief zicht te bieden op een gevarieerd financieringsmodel er uit kan zien.

3.3. Budgettair kader ISE 'Kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg)'

Ontvangstenartikelen ISE 'Kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg)'

Dit ISE houdt 2 ontvangstenartikelen in:

- QG0-9QGGACB-OP 'Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer';
- QG0-9QGGACB-OW 'Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

QG0-9QGGACB-OW – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OW boeken we de renteontvangsten (ESR ontvangsten), die voortvloeien uit rentebetalingen van erfgoedleningen, toegekend door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerend-erfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Kredietevolutive:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2020	63	0	0
Bijstelling BO 2021	104	0	0
BO 2021	167	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutive:

De raming van de renteontvangsten is niet eenvoudig; vanaf de goedkeuring van een erfgoedlening door PFV heeft de ontleners twee jaar de tijd om de lening op te nemen. Door die tijdsspanne is het moeilijk in te schatten wanneer de terugbetalingen van de rente zich voordoen. Voor 2021 ramen we de renteontvangsten in constant beleid (maximum 7.000 keuro VAK om erfgoedleningen toe te kennen in 2021 – uitgavenartikel QG0-1QGG2CB-PA) op 167 keuro.

Er is een bijstelling van 104 keuro.

QG0-9QGGACB-OP – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QGGACB-OP boeken we de kapitaalontvangsten (geen ESR ontvangsten), die voortvloeien uit terugbetalingen van erfgoedleningen door het Participatiefonds Vlaanderen (PFV) in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest, toegekend op grond van het krediet ingeschreven onder QG0-1QGG2CB-PA 'Kwaliteit van onroerend-erfgoedzorg – ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerenderfgoedbeheer'.

Kredietevolutive:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2020	296	0	0
Bijstelling BO 2021	429	0	0
BO 2021	725	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutive:

De raming van de kapitaalontvangsten is niet eenvoudig; vanaf de goedkeuring van een erfgoedlening door PFV heeft de ontleners twee jaar de tijd om de lening op te nemen. Door

die tijdsspanne is het moeilijk in te schatten wanneer de terugbetalingen van kapitaal zich voordoet. In constant beleid (maximum 7.000 keuro VAK om erfgoedleningen toe te kennen in 2021 – uitgavenartikel QG0-1QGG2CB-PA) ramen we de kapitaalontvangsten op 725 keuro.

Er is een bijstelling van 429 keuro.

Uitgavenartikelen ISE 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg)'

Het ISE 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg)' bevat drie uitgavenartikelen:

- Ondersteunen van onroerendergoedinitiatieven: hieronder rekenen we investerings-subsidies aan - QG0-1QGG2CA-WT;
- Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer (werking en toelagen: concreet vertaald in de toekenning van verschillende premiesoorten) - QG0-1QGG2CB-WT. Dit artikel is veruit de grootste kostendrijver onder dit ISE;
- Ondersteunen van een kwaliteitsvol onroerendergoedbeheer (participaties: concreet vertaald in de toekenning van erfgoedleningen) - QG0-1QGG2CB-PA.

KWALITEIT ONROERENDERFGOEDZORG, MVG excl. DAB

	VAK			(duizend euro)		
	BA 2020	evolutie	BO 2021	BA 2020	evolutie	BO 2021
ESR-uitgaven (werking en toelagen (WT), lonen (LO), provisies (PR))	96.780	-309	96.471	94.628	-2.689	91.939
Toelagen (interne stromen (IS))	0	0	0	0	0	0
Overige (leningen (LE), participaties (PA); geen ESR-impact)	7.000	0	7.000	6.017	722	6.739
Totaal incl. overflow	103.780	-309	103.471	100.645	-1.967	98.678
Overflow	0	0	0	0	0	0
Aanwending VAK-ruiter						

Inhoudelijke toelichting evolutie:

Het VAK onder het ISE 'kwaliteit van onroerendergoed(zorg)' vertegenwoordigt 91,1% van het totale VAK van de beleidskredieten van Onroerend Erfgoed. In budget is dit veruit het belangrijkste ISE. Tegenover BA 2020 blijft het VAK zo goed als status quo.

Voor het VEK is er een substantiële vermindering met bijna 2 miljoen euro ten opzichte van BA 2020. Dit bedrag is het resultaat van bewegingen in meer en in min. Voor de premiekredieten is er voorlopig bijna 3 miljoen euro minder VEK nodig. We hielden hierbij nog geen rekening met aanpassingen aan de premieregelgeving; mogelijk heeft deze een impact op de VEK-vraag. We evalueren dit bij de begrotingsaanpassing 2021.

QG0-1QGG2CA-WT – ONDERSTEUNEN VAN ONROERENDERFGOEDINITIATIEVEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CA-WT rekent Onroerend Erfgoed investeringssubsidies aan met een andere rechtsgrond dan het Onroerendergoeddecreet.

Kredietevolucie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	1.155	1.328
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	1.155	1.328
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	464	291
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	1.619	1.619
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolucies:

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Van QG0-1QGG2CB-WT (+)	464	291	Overwegend als gevolg van de investeringssubsidie voor Herita
TOTAAL	464	291	

Investeringssubsidie IJzermonument

In constant beleid is er de toekenning van een investeringssubsidie aan de vzw Bedevaart naar de Graven aan de IJzer en dit voor de instandhouding, de herstelling en het onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide. Het betreft een investeringssubsidie met als grondslag het decreet van 15 juli 2011 houdende de erkenning en de subsidieregeling voor het Memoriaal van de Vlaamse Ontvoogding en Vrede.

Investeringssubsidie restauratie Lam Gods

Op dit begrotingsartikel rekent Onroerend Erfgoed de subsidie aan voor de restauratie van het Lam Gods. Alle toegekende subsidies hebben een laatste VEK-impact in 2020. Voor 2021 voorzien we voorlopig geen VAK en VEK. Dit resulteert in 171 keuro VEK minder in 2021.

Investeringssubsidie eigen erfgoedsites HERITA

In 2020 kende Onroerend Erfgoed een nieuwe (eenmalige) facultatieve investeringssubsidie toe aan Herita vzw (dat ook al een algemene werkingssubsidie geniet – zie begrotingsartikel QG0-1QGG2BC-WT); deze investeringssubsidie dient voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. De Vlaamse Regering keurde deze subsidie goed op 24 mei 2019. Deze subsidie komt bovenop de reguliere, meerjarige premie die HERITA ontvangt voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites 'Kasteel van Horst', 'Fort Napoleon' en 'Kasteel van Beauvoorde'. Deze meerjarige premie rekenen we aan op het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-WT.

Het totale subsidiebedrag is 3.730 keuro. Voor 2021 bedraagt de VAK- en de VEK-impact 1.498 keuro; tegenover 2020 is dit een verschil van 464 keuro extra VAK en VEK.

Tegenover de BA 2020 is er op dit uitgavenartikel 464 keuro extra VAK en 291 keuro extra VEK nodig. We compenseren dit vanuit QG0-1QGG2CB-WT.

Detail aanwending krediet (in keuro):

Wat?	VAK	VEK
Subsidie aan Bedevaart naar de Graven aan de IJzer vzw voor instandhouding, herstelling en onderhoud van het IJzermonument en het omringende domein in Diksmuide (decreet van 15 juli 2011)	121	123
Subsidie aan Kerkfabriek Sint-Baafs voor de restauratie van het Lam Gods	0	0
Subsidie aan Herita vzw voor de restauratie van de eigen open erfgoedsites Fort Napoleon, Kasteel van Beauvoorde en kasteel van Horst	1.498	1.498
Totaal	1.619	1.619

QG0-1QGG2CB-WT – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Sinds de in 2013 ontwikkelde onroerenderfgoedregelgeving (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014) voor premies rekenen we alle premies aan op één begrotingsartikel: QG0-1QGG2CB-WT met als omschrijving 'kwaliteit van onroerenderfgoed(zorg) - ondersteunen van een kwaliteitsvol erfgoedbeheer'.

Kredietevolutive:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	95.625	93.300
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	95.625	93.300
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	- 773	- 1.158
<i>Andere bijstellingen</i>	0	- 1.822
BO 2021	94.852	90.320
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

	(duizend euro)		
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Naar QG0-1QGG2CA-WT (-)	-464	-291	Investerings-subsidie HER-TITA
Naar QG0-1QGG2BD-WT (-)	-309	-867	Extra erkende IOED's
TOTAAL	-773	-1.158	

- We compenseren 464 keuro VAK en 291 keuro VEK vanuit QG0-1QGG2CB-WT naar QG0-1QGG2CA-WT als gevolg van de meerkost in VAK en VEK in 2021 van de

facultatieve investeringssubsidie aan Herita vzw. Daarnaast is er een gunstige VEK-impact van de investeringssubsidies voor de restauratie van het Lam Gods.

- We compenseren 309 keuro VAK en 867 keuro VEK naar QG0-1QGG2BD-WT. Voor de VAK-compensatie is dit voor de extra financieringskost voor vijf extra erkende IOED's en aanpassingen aan het werkgebied van tien bestaande IOED's. Voor de VEK-compensatie is dit voor de extra financieringskost voor de IOED's en voor de impact van de projectsubsidies syntheseonderzoek archeologie. Voor die laatste blijft het VAK in constant beleid. Het extra VEK is dus geen gevolg van meer VAK. Het is een gevolg van het feit dat de projectsubsidies niet gelijk lopen met een kalenderjaar; VAK en VEK zijn dus niet gelijk in tegenstelling tot werkingssubsidies waarvan de activiteiten samenvallen met het kalenderjaar.

(duizend euro)

Andere bijstellingen	VAK	VEK
Terugvloeiing naar algemene middelen in functie van vereffeningskalender		-1.822
TOTAAL		-1.822

- Volgens de vereffeningskalender kunnen we na de voorgestelde compensaties 1.822 keuro VEK teruggeven aan de algemene middelen. We hielden bij de berekening nog geen rekening met aanpassingen aan de premierelgeving; mogelijk heeft deze een impact op de VEK-vraag. We evalueren dit bij de begrotingsaanpassing 2021.

Zoals aangekondigd in de beleidsnota wijzigen we onze regelgeving inzake financiering substantieel. Dit zal een effect hebben op de erfgoedpremies. Door het optrekken van de betoelaagbare grens voor uit te voeren werken tot 250 keuro voor de standaardprocedure verwachten we een kleine verdubbeling van het krediet voor deze premie; 30.000 keuro in 2021 tegenover 16.000 keuro in 2020. Tegelijk zal er voor de bijzondere procedure en voor de meerjarige premieovereenkomst tijdelijk geen aanvraag mogelijk zijn.

De provisie van 100 miljoen euro vanuit het Relanceplan zal bijdragen aan de ambitie om tegen het einde van de regeerperiode de wachtlijst weg te werken. In oktober 2020 bedraagt het volume van de wachtlijst van restauratiepremies 173.507 keuro. Voor de opvolger van de restauratiepremie, de erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure bedraagt de wachtlijst 61.518 keuro in oktober 2020. De totale wachtlijst bedraagt dus 235.025 keuro.

We leggen de meerjarige premieovereenkomsten vast per fase. Omdat deze overeenkomsten een impact hebben op volgende begrotingsjaren, lichten we de impact ervan toe voor de periode 2021-2024:

- Twee meerjarenovereenkomsten volgens de uitdovende regelgeving (restauratiepremies op basis van het BVR van 14 december 2001) resulteren in een verwacht vastleggingsbedrag van 1.506 keuro voor 2021. Dertien meerjarige overeenkomsten volgens de nieuwe regelgeving betekenen een vastleggingsbedrag van 28.626 keuro voor de periode 2021. Samen is voor deze overeenkomsten dus 30.132 keuro VAK nodig in 2021;
- Vier meerjarenovereenkomsten volgens de uitdovende regelgeving (restauratiepremies op basis van het BVR van 14 december 2001) resulteren in een verwacht vastleggingsbedrag van 18.000 keuro voor de periode 2022-2024. Tien meerjarige overeenkomsten volgens de nieuwe regelgeving vereisen een vastleggingsbedrag van 36.641 keuro voor de periode 2022-2024. Samen is voor deze overeenkomsten dus 54.641 keuro VAK nodig in de periode 2022-2024.

Naast een verhoogd budget voor de erfgoedpremie volgens de standaardprocedure (30.000 keuro) en de verbintenissen van de al gesloten meerjarige premies (30.132 keuro) is de afbouw van de wachtlijst ook gerelateerd aan hoeveel dossiers we verwachten voor andere premiesoorten (die andere doelstellingen vooropstellen):

- De onderzoekspremie;
- De premie voor varend erfgoed;
- De premie voor buitensporige opgravingskosten;
- De premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

We waken erover dat we voor deze premiesoorten geen wachtlijst opbouwen.

Door eerdere aanpassingen aan de regelgeving is geen onderzoekspremie meer mogelijk voor de opmaak van een beheersplan; hierdoor is minder budget nodig voor de onderzoekspremie. We gaan uit van ongeveer 2.000 keuro VAK in constant beleid. Dit is ongeveer 200 keuro minder dan het budget in 2020.

Varend erfgoed is een buitenbeentje; het gaat over een zeer beperkt aantal beschermde erfgoederen waarvoor de premieaanvraag moeilijk voorspelbaar is. Op basis van voorbesprekingen gaan we uit van 2.828 keuro VAK voor varend erfgoed in 2021. In 2020 voorzien we 1.000 keuro.

Voor de premie voor buitensporige opgravingskosten voorzien we 700 keuro VAK (en VEK). Dit is identiek als voor 2020.

Voor de premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem gaan we uit van 939 keuro VAK en VEK. Dit is identiek als voor 2020.

Het restbudget op dit begrotingsartikel gebruiken we voor de toekenning van al ontvanke-lijk verklaarde restauratiepremie's en erfgoedpremie's volgens de bijzondere procedure. Vanuit het reguliere VAK kunnen we 28.253 keuro inzetten.

Detail aanwending VAK (in keuro):

Wat?	VAK
Meerjarige premies (oude en nieuwe regelgeving)	30.132
Erfgoedpremie standaard procedure	30.000
Erfgoedpremie bijzondere procedure en restauratiepremie	28.253
Premie varend erfgoed	2.828
Onderzoekspremie	2.000
Premie voor archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem	939
Premie buitensporige opgravingskosten	700
Totaal	94.852

QG0-1QGG2CB-PA – ONDERSTEUNEN VAN EEN KWALITEITSVOL ONROERENDERFGOEDBEHEER

Korte inhoud begrotingsartikel:

Onder het begrotingsartikel QG0-1QGG2CB-PA nemen we middelen op voor de toekenning van investeringsstimulerende 'erfgoedleningen' naar het voorbeeld van de energielening. Het betreft leningen voor de ondersteuning van investeringen:

- In beschermd onroerend erfgoed;

- Met het oog op het behoud en de versterking van de erfgoedwaarde van onroerende goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris.

Voor onroerende goederen in een vastgestelde inventaris zijn geen premies mogelijk. Op deze manier kan ook dit erfgoed van een financieel voordeel genieten.

De modaliteiten van de leningen liggen vast in een samenwerkingsovereenkomst met het Participatiefonds Vlaanderen NV (PFV) dat - naar analogie met de energieleningen en de leningen in het kader van het Impulsfonds - optreedt als financieel-technische 'back office' operator die:

- De voorwaarden onderzoekt om in aanmerking te komen;
- De erfgoedleningen autonoom toekent in naam en voor rekening van het Vlaams Gewest.

Het agentschap Onroerend Erfgoed zorgt voor de bekendmaking van dit instrument zoals bij de andere ondersteuningsinstrumenten zodat erfgoedbeheerders de volledige waaier van ondersteuningsinstrumenten aangeboden krijgen.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	7.000	6.017
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	7.000	6.017
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	722
BO 2021	7.000	6.739
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

In constant beleid voorziet Onroerend Erfgoed sinds 2016 jaarlijks 7.000 keuro VAK voor de toekenning van erfgoedleningen. Het niet-benutte VAK werd telkenmale overdragen via een VAK-ruiter.

Voor 2021 blijft het VAK geplafonneerd op 7.000 keuro; PFV kan dus voor 7.000 keuro aan erfgoedleningen goedkeuren. De goedgekeurde leningen hebben impact op het VAK. De kapitaalopnames hebben impact op het VEK.

(duizend euro)		
Andere bijstellingen	VAK	VEK
Technisch VEK in constant beleid		722
TOTAAL		722

Toelichting bijstelling VEK in constant beleid: voor 2021 voorzien we net als de vorige jaren 7.000 keuro VAK voor de toekenning van erfgoedleningen. Het VEK wordt gevormd door de kapitaalopnames. De totaliteit van de kapitaalopnames van de leningenportefeuille ramen we op 6.739 keuro in 2021; dit is 722 keuro meer tegenover 2020.

VI. APPARAATSKREDIETEN EN BEGROTINGSPROGRAMMA'S ZONDER BELEIDSVELD

1. Agentschap Onroerend Erfgoed (programmabegroting)

Ontvangstenartikelen

QG0-9QAGAZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Op het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW registreren we de ontvangsten verbonden met de interne werking (apparaat) van het agentschap Onroerend Erfgoed, waaronder teruggestorte verkeerd uitbetaalde lonen en vergoedingen of verkoop van werkingsmiddelen.

Op dit begrotingsartikel rekenen we ook de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing aan voor kenniswerkers. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt toegevoegd aan het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO; dit artikel is het spiegelbeeld van het begrotingsartikel QG0-9QAGAZZ-OW voor de ontvangst inzake de verminderde bedrijfsvoorheffing.

Kredietevolutie:

(duizend euro)			
	AO	TO	LO
BA 2020	1.103	0	0
Bijstelling BO 2021	0	0	0
BO 2021	1.103	0	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Geen wijzigingen tegenover BA 2020.

QG0-9QAGTZZ-OW – ONTVANGSTEN WERKING EN TOELAGEN

Korte inhoud begrotingsartikel:

Het variabel loonkrediet QG0-9QAGTZZ-OW wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed (bijvoorbeeld een detachering naar een lokaal bestuur voor een politiek mandaat). De inkomsten kunnen aangewend

worden voor de betaling van lonen van tijdelijke vervangers via begrotingsartikel QG0-1QAG4ZZ-LO. Voor Onroerend Erfgoed betreft het momenteel de detachering van 1 werknemer met een politiek mandaat.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)		
	AO	TO	LO
BA 2020	0	92	0
Bijstelling BO 2021	0	0	0
BO 2021	0	92	0

Inhoudelijke toelichting kredietevolutie:

Geen wijzigingen tegenover BA 2020.

Uitgavenartikelen

PROGRAMMA QA – QG0 – AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

	(duizend euro)				
	AO	TO	LO	VAK	VEK
BA 2020	1.103	92	0	19.566	19.360
Bijstelling BO 2021	0	0	0	110	216
BO 2021	1.103	92	0	19.676	19.576

QG0-1QAG2ZW-IS – SAR RUIMTELIJKE ORDENING

Korte inhoud begrotingsartikel:

Via een dotatie vanuit het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZW-IS financiert het agentschap Onroerend Erfgoed volgende uitgaven van de SAR Ruimtelijke Ordening:

- De loonlasten van personeelsinzet voor onroerenderfgoedthema's binnen de strategische adviesraad;
- De werkingskosten, die in hoofdzaak presentiegelden zijn.

Binnen de strategische adviesraad gaat het over volgende raden en commissies: de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, de Vlaamse Heraldische Raad en de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed.

Kredietevolutive:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	94	94
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	94	94
<i>Index</i>	1	1
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	- 1	- 1
BO 2021	94	94
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevolutive:

Geen wijzigingen tegenover BA 2020. Enkel een indexverhoging met 1 keuro als gevolg van het overschrijden van de spilindex op de looncomponent van de dotatie.

	(duizend euro)	
Andere bijstellingen	VAK	VEK
Efficiëntie en kerntaken apparaat	-1	-1
TOTAAL	-1	-1

De generieke afspraak over efficiëntie en kerntaken apparaat met 5% besparing op de niet-looncomponent van de dotatie resulteert in 1 keuro minder VAK en VEK.

QG0-1QAG2ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-LO rekenen we de loonkost aan van de personeelsleden van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap bereidt het onroerend-erfgoedbeleid in Vlaanderen voor, evalueert het en voert het uit. Vanuit die optiek beschermt het gebouwen, landschappen, archeologische sites en varend erfgoed. Verder ondersteunt het burgers, lokale overheden, ontwerpers, ontwikkelaars en andere instanties met adviezen, premies en subsidies. Het draagt ten slotte de kwaliteitsvolle omgang met onroerend erfgoed uit met beleidsgericht onderzoek en een gerichte communicatie daarover.

In het agentschap Onroerend Erfgoed werken een aantal wetenschappelijke medewerkers. Voor deze kenniswerkers bestaat er een vermindering op de bedrijfsvoorheffing. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing voor kenniswerkers moet sinds 2018 boekhoudkundig anders worden verwerkt. Het bedrag van de niet doorgestorte bedrijfsvoorheffing wordt als een algemene ontvangst ingeschreven op het nieuw gecreëerde ontvangstenartikel QG0-9QAGAZZ-OW met ESR-aggregaat OW. Dit bedrag moet vervolgens als VAK en VEK worden bijgeschreven bij het loonkrediet van het agentschap.

Kredietevolutive:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	16.972	16.972
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	16.972	16.972
<i>Index</i>	339	339
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	- 104	- 104
BO 2021	17.207	17.207
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

Er is een indexverhoging met 339 keuro VAK en VEK als gevolg van het overschrijden van de spilindex op de looncomponent van de dotatie.

	(duizend euro)	
Andere bijstellingen	VAK	VEK
Efficiëntie en kerntaken - Personeelsbesparing 2021	-104	-104
TOTAAL	-104	-104

De generieke afspraak over efficiëntie en kerntaken personeel resulteert in 104 keuro minder VAK en VEK.

QG0-1QAG4ZZ-LO – LONEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Het variabel loonkrediet QG0-1QAG4ZZ-LO wordt gespijsd door de terugvordering van lonen van gedetacheerde werknemers van Onroerend Erfgoed. Het agentschap kan de inkomsten aanwenden voor de betalen van lonen van gedetacheerde werknemers. Het spiegelbeeld van dit uitgavenartikel is het middelenartikel QG0-9QAGTZZ-OW. Concreet gaat het momenteel over 1 personeelslid met een politiek mandaat.

Kredietevolutive:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	92	92
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	92	92
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	0	0
<i>Andere bijstellingen</i>	0	0
BO 2021	92	92
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

Geen wijziging tegenover BA 2020.

QG0-1QAG2ZZ-WT – WERKING EN TOELAGEN**Korte inhoud begrotingsartikel:**

Via het begrotingsartikel QG0-1QAG2ZZ-WT financiert het agentschap Onroerend Erfgoed haar apparaatsgebonden werking. Het betreft recurrente uitgaven voor:

- Algemene werking waaronder HR, logistiek, dienstverplaatsingen, interne communicatie;
- ICT voor interne toepassingen.

Daarnaast zijn ook niet-recurrente uitgaven mogelijk afhankelijk van de behoeften.

Kredietevolutie:

	(duizend euro)	
	VAK	VEK
BA 2020 incl. overflow	2.408	2.202
<i>Overflow BA 2020</i>	0	0
BA 2020 excl. overflow	2.408	2.202
<i>Index</i>	0	0
<i>Compensaties</i>	- 106	0
<i>Andere bijstellingen</i>	- 19	- 19
BO 2021	2.283	2.183
Aanwending VAK-ruiter		

Inhoudelijke toelichting kredietevoluties:

Door corona zullen er zeker verschuivingen plaatshebben binnen de werkingskosten. Het is te vroeg om de impact in te schatten. We maken een eerste evaluatie bij de begrotingsaanpassing 2021.

Voor het jaarbudget voor apparaat algemene werking voorzien we 781 keuro VAK.

Voor ICT maken we een onderscheid tussen:

- Vaste kosten onder meer voor PC's, smartphones, licentiekosten, beheerskosten van HP-Plus. Voor de vaste kosten ramen we het VAK op 707 keuro voor 2021.
- Kosten voor interne ICT-toepassingen. Voor onderhoud en aanpassingen aan interne toepassingen doet het agentschap overwegend een beroep op externe consultants. Hoewel er in de vorige legislatuur al veel extra investeringen waren voor ICT-toepassingen van Onroerend Erfgoed moet het agentschap er blijven in investeren. Het gaat zowel over onderhoud en kleine(re) aanpassingen als over volledig nieuwe toepassingen. De coronaperiode toont aan dat deze investeringen renderen zowel voor externen als voor de medewerkers. Voor het applicatiebeheer schatten we de VAK-behoeften in op 795 keuro voor 2021.

(duizend euro)			
Compensaties	VAK	VEK	Reden
Naar QG0-1QGG2BD-WT (+)	106		QG0-1QGG2BD-WT : tekort voor de IOED's opvangen
TOTAAL	106		

We compenseren 106 keuro VAK vanuit QG0-1QAG2ZZ-WT naar QG0-1QGG2BD-WT voor de financiering van vijf extra erkende IOED's.

(duizend euro)		
Andere bijstellingen	VAK	VEK
	-19	-19
TOTAAL	-19	-19

De generieke afspraak over efficiëntie en kerntaken apparaat met 5% besparing op de niet-looncomponent van de apparaatskredieten resulteert in 19 keuro minder VAK en VEK.

VII. BIJLAGE 'OVERZICHT BELEIDS- EN REGELGEVINGSINITIATIEVEN'

- Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 bevat in artikel 5.6.1 een opdracht tot jaarlijkse evaluatie van de effectiviteit van het hoofdstuk archeologie. Dit rapport moet een beschrijving en beoordeling bevatten van de sterktes en de verbeterpunten, de kansen en de moeilijkheden bij archeologisch onderzoek en de financiering ervan. De opmaak ervan is een taak van het agentschap Onroerend Erfgoed.

In 2021 plant het agentschap Onroerend Erfgoed de gegevens over de uitvoering van het archeologiehoofdstuk in het werkjaar 2020 te verzamelen en te analyseren. Het resultaat van deze evaluatie wordt weergegeven in een rapport "Evaluatie archeologie 2020" en bijlagen. Dit evaluatierapport wordt ter informatie voorgelegd aan het Vlaams Parlement.